

ПОЛТАВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ІМ. М.В. ОСТРОГРАДСЬКОГО
РЕСУРСНИЙ ЦЕНТР ПІДТРИМКИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ
ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Збірка матеріалів

**Полтава
2021**

Організація дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами / упорядник: Н.В. Васильєва. – Полтава : ПОППО, 2021. – 65 с. – Доступ : <https://ed.poippo.pl.ua/handle/022518134/554>.

У збірнику матеріалів розкрито нормативно-правову основу організації дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами, представлено огляд сервісів для організації дистанційного навчання, висвітлено психолого-педагогічні технології дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами, окреслена робота вчителя-дефектолога ІРЦ в умовах дистанційного навчання дітей дошкільного віку з розладами аутистичного спектру (РАС), ознайомлено з дистанційною роботою практичного психолога з дітьми старшого дошкільного та молодшого шкільного віку з затримкою психічного розвитку (ЗПР) та легким ступенем порушення інтелектуального розвитку, викладено досвід дистанційної корекційно-розвиткової роботи з дітьми з особливими освітніми потребами та з освітніми потребами фахівців «Інклюзивно-ресурсного центру Піщанської сільської ради» і практичного психолога Комунальної установи «Інклюзивно-ресурсний центр» Диканської районної ради Полтавської області.

Збірник матеріалів адресовано педагогічним працівникам спеціальних закладів освіти, фахівцям інклюзивно-ресурсних центрів, батькам дітей з особливими освітніми потребами, а також студентам педагогічних ЗВО, слухачам курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників та методичним працівникам.

Зміст

Програма семінару (онлайн).....	4
<i>Васильєва Наталія Валеріївна</i>	
Нормативно-правова основа організації дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами.....	9
<i>Холодова Тетяна Миколаївна</i>	
Огляд сервісів для організації дистанційного навчання.....	21
<i>Холодова Тетяна Миколаївна</i>	
Психолого-педагогічні технології дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами.....	30
Опис практичного досвіду педагогічних працівників Полтавської області.....	35
<i>Цегельник Інна Борисівна</i>	
Робота вчителя-дефектолога ІРЦ в умовах дистанційного навчання дітей дошкільного віку з розладами аутистичного спектру (РАС).....	35
<i>Карнаух Олена Миколаївна</i>	
Дистанційна робота практичного психолога з дітьми старшого дошкільного та молодшого шкільного віку з затримкою психічного розвитку (ЗПР) та легким ступенем порушення інтелектуального розвитку.....	44
<i>Наріжна Валентина Анатоліївна</i>	
Досвід дистанційної корекційно-розвиткової роботи з дітьми з особливими освітніми потребами та з освітніми потребами фахівців «Інклюзивно-ресурсного центру Піщанської сільської ради».....	54
<i>Дмитренко Юлія Миколаївна</i>	
Досвід дистанційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами практичного психолога Комунальної установи «Інклюзивно-ресурсний центр» Диканської районної ради Полтавської області.	58

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського

від 12.01.2021 № 01-01/13-ОД

ПРОГРАМА СЕМІНАРУ (онлайн)

**для педагогічних працівників спеціальних закладів освіти
«Організація дистанційного навчання дітей з особливими освітніми
потребами»**

Дата проведення	29 січня 2021 року
Місце проведення	Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського, м. Полтава, вул. Шевченка 96 (онлайн)
Розробник програми	Васильєва Наталія Валеріївна, методист ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського
Категорія учасників	педагогічні працівники спеціальних закладів освіти
Мета	<ul style="list-style-type: none">• ознайомити педагогічних працівників спеціальних закладів освіти з особливостями організації дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами (далі – ООП), сформулювати в учасників відповідні уявлення про налагодження ефективного навчання дітей різних категорій:<ul style="list-style-type: none">✓ окреслити перелік нормативно-правових документів, які визначають суть організації дистанційного освітнього процесу для дітей з ООП спеціальних закладів освіти;✓ здійснити огляд сервісів для організації дистанційного навчання;✓ з'ясувати форми, методи і засоби дистанційного навчання дітей з ООП;

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ визначити принципи дистанційного навчання дітей спеціальних шкіл і навчально-реабілітаційних центрів (далі – НРЦ); ✓ висвітлити сучасні підходи до дистанційного навчання дітей з ООП; ✓ розглянути специфіку адаптації вихованців з особливими ООП до умов дистанційної освіти; ✓ ознайомити з рекомендаціями від корекційних педагогів та практичних психологів щодо оптимального навчання, виховання та розвитку дітей з різними порушеннями в умовах дистанційного навчання; ✓ продемонструвати особливості організації корекційно-розвиткової роботи педагогічних працівників з дітьми з ООП та з освітніми потребами; • підвищити рівень самоаналізу слухачів, впевненості у власних можливостях організації якісного освітнього процесу для дітей різних категорій спеціальних закладів освіти, використовуючи сучасні інформаційно-комунікаційні технології; • покращити якість організації дистанційного навчання дітей з ООП в спеціальних школах та НРЦ в умовах, спричинених коронавірусною хворобою COVID-19.
Напрямок програми	<ul style="list-style-type: none"> • ознайомити педагогічних працівників із особливостями організації дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами (принципи, підходи, форми, методи і засоби дистанційного навчання дітей різних категорій); • формування у здобувачів освіти уявлення про дистанційне навчання дітей спеціальних шкіл та навчально-реабілітаційних центрів; • спеціальна, педагогічна, психологічна, мовленнєва, комунікаційна, емоційно-етична компетентності; • формування прагнення педагога до реалізації потенційних можливостей кожної дитини з особливими освітніми потребами.
Обсяг програми	3 год

Вид підвищення кваліфікації	за програмою підвищення кваліфікації (семінар (онлайн) для педагогічних працівників спеціальних закладів освіти)
Форма підвищення кваліфікації	Інституційна (дистанційна)
Досягнуті результати (компетентності, що вдосконалюватимуться/ набуватимуться)	<ul style="list-style-type: none"> - підвищення рівня знань з особливостей організації дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами спеціальних закладів освіти (принципи, підходи, форми, методи і засоби дистанційного навчання дітей різних категорій); - формування уявлення щодо використання сервісів для організації дистанційного навчання; - удосконалення вміння організовувати дистанційне навчання дітей з особливими освітніми потребами в спеціальних закладах освіти в умовах дистанційного навчання.
Вартість/ безоплатність надання освітньої послуги	безоплатно
Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації	сертифікат Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського
ЗМІСТ	
ТЕМА	Доповідач, ведучий (ПП, посада, місце роботи)
1. Відкриття семінару «Організація дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами» та привітання учасників.	Пилипенко Вадим Валерійович, кандидат педагогічних наук, заступник директора Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського з питань дистанційної освіти.
2. Нормативно-правова основа організації дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами.	Васильєва Наталія Валеріївна, кандидат педагогічних наук, методист ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського.
3. Огляд сервісів для організації дистанційного навчання.	Холодова Тетяна Миколаївна, методист ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського.

<p>4. Психолого-педагогічні технології дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами.</p>	<p>Холодова Тетяна Миколаївна, методист ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського.</p>
<p>5. <i>Практичний блок.</i> Робота вчителя-дефектолога ІРЦ в умовах дистанційного навчання дітей дошкільного віку з розладами аутистичного спектру (РАС).</p>	<p>Цегельник Інна Борисівна, вчитель-дефектолог Комунальної установи «Інклюзивно-ресурсний центр» Терешківської сільської ради Полтавського району Полтавської області.</p>
<p>6. Дистанційна робота практичного психолога з дітьми старшого дошкільного та молодшого шкільного віку з затримкою психічного розвитку (ЗПР) та легким ступенем порушення інтелектуального розвитку.</p>	<p>Карнаух Олена Миколаївна, практичний психолог Комунальної установи «Інклюзивно-ресурсний центр» Терешківської сільської ради Полтавського району Полтавської області.</p>
<p>7. Досвід дистанційної корекційно-розвиткової роботи з дітьми з особливими освітніми потребами та з освітніми потребами фахівців «Інклюзивно-ресурсного центру Піщанської сільської ради».</p>	<p>Наріжна Валентина Анатоліївна, директор Комунальної установи «Інклюзивно-ресурсний центр Піщанської сільської ради».</p>
<p>8. Досвід дистанційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами практичного психолога Комунальної установи «Інклюзивно-ресурсний центр» Диканської районної ради Полтавської області.</p>	<p>Дмитренко Юлія Миколаївна, практичний психолог Комунальної установи «Інклюзивно-ресурсний центр» Диканської районної ради Полтавської області.</p>

<p>9. Підведення підсумків семінару «Організація дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами». Рефлексія учасників.</p>	<p>Васильєва Наталія Валеріївна, кандидат педагогічних наук, методист ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського.</p>
---	--

Васильєва Наталія Валеріївна.

Нормативно-правова основа організації дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами.

Організація якісного дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами (ООП) може здійснюватися спираючись на відповідну нормативно-правову основу.

На сьогодні існує ряд документів, які регулюють роботу спеціальних закладів освіти – спеціальних шкіл і навчально-реабілітаційних центрів – (в тому числі в умовах дистанційного навчання):

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII, зі змінами, внесеними згідно Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих питань завершення 2019/2020 навчального року» № 725-IX від 18.06.2020.

2. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 № 463-IX, зі змінами внесеними згідно Закону України «Про внесення зміни до пункту 3 розділу X «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про повну загальну середню освіту» щодо розширення можливостей для трансформації освітньої мережі» № 764-IX від 13.07.2020.

3. Закон України «Про дошкільну освіту» від 11.07.2001 № 2628-III, зі змінами внесеними згідно Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення безкоштовним харчуванням дітей внутрішньо переміщених осіб» № 474-IX від 16.01.2020.

4. Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» від 06.10. 2005 № 2961-IV, зі змінами внесеними згідно Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» від 19.12.2017 № 2249-VIII.

5. Наказ МОН України від 25.04.2013 № 466 (Про затвердження Положення про дистанційне навчання).

6. Наказ МОН України від 01.08.2018 № 831 (Про затвердження Порядку зарахування осіб з особливими освітніми потребами до спеціальних закладів освіти, їх відрахування, переведення до іншого закладу освіти).

7. Наказ МОН України від 23.04.2018 № 414 (Про затвердження Типового переліку спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних та спеціальних класах (групах) закладів освіти), зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 873 від 21.06.2019.

8. Постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 № 221 (Про затвердження Положення про спеціальну школу та Положення про навчально-реабілітаційний центр), зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 586 від 01.06.2020.

9. Наказ МОН України від 03.07.2020 №890 (Про затвердження Типових штатних нормативів навчально-реабілітаційних центрів).

10. Лист МОН України від 05.08.2020 № 1/9-421 (Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу у спеціальних закладах загальної середньої освіти в 2020/2021 навчальному році).

11. Наказ МОН України від 08.09.2020 № 1115 (Деякі питання організації дистанційного навчання) (Про затвердження Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти).

12. Наказ МОЗ України від 25.09.2020 № 2205 (Санітарний регламент для закладів загальної середньої освіти).

13. Постанова Кабміну від 09.12.2020 №1236 (Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2).

14. Лист МОН України від 15.12.2020 №1/9-692 (Про запровадження карантинних обмежень).

15. Лист ДОН Полтавської ОДА від 05.01.2021 № 03.02-18/3
та інші нормативно-правові документи.

У *Положенні про дистанційне навчання* вказано, що дистанційне навчання – це індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

Метою дистанційного навчання є надання освітніх послуг шляхом застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій за певними освітніми або освітньо-кваліфікаційними рівнями відповідно до державних стандартів освіти; за програмами підготовки громадян до вступу у навчальні заклади, підготовки іноземців та підвищення кваліфікації працівників.

Завдання дистанційного навчання – забезпечити громадян можливістю реалізувати конституційне право на здобуття освіти та професійної кваліфікації, підвищення кваліфікації незалежно від статі, раси, національності, соціального і майнового стану, роду та характеру занять, світоглядних переконань, належності до партій, ставлення до релігії, віросповідання, стану здоров'я, місця проживання відповідно до їх здібностей.

Дистанційне навчання реалізовується шляхом:

- 1) застосування дистанційної форми як окремої форми навчання;
- 2) використання технологій дистанційного навчання для забезпечення навчання в різних формах.

Дистанційна форма навчання – форма організації навчального процесу у закладах освіти (в тому числі й ЗЗСО), яка забезпечує реалізацію дистанційного навчання та передбачає можливість отримання випускниками документів державного зразка про відповідний освітній або освітньо-кваліфікаційний рівень.

Технології дистанційного навчання – комплекс освітніх технологій, включаючи психолого-педагогічні та інформаційно-комунікаційні, що надають можливість реалізувати процес дистанційного навчання у навчальних закладах та наукових установах.

Дистанційна форма навчання у ЗЗСО запроваджується відповідно до рішення педагогічної ради, погодженого з органом управління освітою, у сфері управління якого перебуває відповідний навчальний заклад (далі – орган управління освітою) (для навчальних закладів комунальної та державної форми власності), та за наявності кадрового і системотехнічного забезпечення, визначеного ЗЗСО.

Для організації дистанційного навчання ЗЗСО можуть створювати у своєму складі класи (групи) з дистанційною формою навчання за погодженням з органом управління освітою.

Дистанційне навчання організовується відповідно до робочих навчальних планів ЗЗСО, що затверджуються наказом керівника ЗЗСО за погодженням з органом управління освітою.

Дистанційне навчання організовується для учнів (вихованців), які:

1) з будь-яких причин (стан здоров'я, проживання за межею пішої доступності до ЗЗСО, надзвичайні ситуації природного або техногенного характеру, воєнний конфлікт, проживання (перебування) за кордоном (для громадян України), на тимчасово окупованій території України або у населених пунктах, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють або здійснюють не в повному обсязі свої повноваження, тощо) не можуть відвідувати навчальні заняття в ЗЗСО;

2) за результатами останнього річного оцінювання навчальних досягнень опанували програмовий матеріал відповідного класу на високому рівні (10, 11, 12 балів).

Зарахування (переведення) на дистанційну форму навчання здійснюється за письмовою заявою повнолітньої особи та/або батьків (одного із батьків) або законного представника неповнолітньої особи. Приймання відповідних заяв учнів (вихованців) випускних класів ЗЗСО закінчується до початку другого семестру навчання. Рішення щодо навчання учня (вихованця) за дистанційною формою приймається педагогічною радою та оформлюється наказом керівника ЗЗСО.

Рішення щодо продовження навчання учня (вихованця) за дистанційною формою розглядається педагогічною радою ЗЗСО щорічно під час переведення учня (вихованця) до наступного класу.

У випадку припинення (відсутності) причин (обставин), визначених цим Положенням, учень (вихованець) згідно з рішенням педагогічної ради ЗЗСО

припиняє навчання за дистанційною формою та згідно з власним рішенням (у разі досягнення повноліття) та/або рішенням батьків (одного із батьків) або законного представника і відповідно до законодавства може продовжити здобуття загальної середньої освіти за іншою формою навчання у цьому ж ЗЗСО або в іншому закладі системи загальної середньої освіти за місцем проживання.

Для впровадження навчання за дистанційною формою заклади освіти можуть створювати центри дистанційного навчання як їх відокремлені структурні підрозділи.

Технології дистанційного навчання під час організації та забезпечення денної, вечірньої, заочної, індивідуальної та екстернатної форм навчання можуть використовуватись у закладах освіти (в тому числі ЗЗСО) за наявності у них відповідного кадрового та системотехнічного забезпечення.

Рішення щодо використання технологій дистанційного навчання у навчальному процесі ЗЗСО приймається педагогічною радою закладу освіти.

Особливості організації навчального процесу за дистанційною формою навчання

Навчальний процес за дистанційною формою навчання здійснюється у таких формах: самостійна робота; навчальні заняття; контрольні заходи.

Основними видами навчальних занять за дистанційною формою навчання є: семінар, урок, практичні заняття, консультації та інші.

Консультація, семінар, урок проводяться з учнями дистанційно у синхронному або асинхронному режимі відповідно до навчального плану.

Синхронний режим – взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої всі учасники одночасно перебувають у веб-середовищі дистанційного навчання (чат, аудіо-, відеоконференції, соціальні мережі тощо).

Асинхронний режим – взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої учасники взаємодіють між собою із затримкою у часі, застосовуючи при цьому електронну пошту, форум, соціальні мережі тощо.

Отримання навчальних матеріалів, спілкування між суб'єктами дистанційного навчання під час навчальних занять, що проводяться дистанційно, забезпечується передачею відео-, аудіо-, графічної та текстової інформації у синхронному або асинхронному режимі.

Практичне заняття, яке передбачає виконання практичних (контрольних) робіт, відбувається дистанційно в асинхронному режимі. Окремі практичні завдання можуть виконуватись у синхронному режимі, що визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

Лабораторне заняття проводиться очно у спеціально обладнаних навчальних лабораторіях або дистанційно з використанням відповідних віртуальних тренажерів і лабораторій.

До інших видів навчальних занять при здійсненні навчального процесу можуть відноситись ділові ігри, виконання проектів у групах тощо. Ці види навчальних занять можуть проводитись очно або дистанційно у синхронному або асинхронному режимі, що визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

Контрольні заходи з навчальної дисципліни (предмета) при здійсненні підготовки фахівців за дистанційною формою навчання у ЗЗСО включають проміжний (тематичний, модульний), підсумковий та інші визначені закладом освіти контролі знань, умінь та навичок, набутих учнем (вихованцем) у процесі навчання.

Усі контрольні заходи у ЗЗСО можуть здійснюватись відповідно до рішення закладу освіти дистанційно з використанням можливостей інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема відеоконференц-зв'язку за умови забезпечення аутентифікації того, хто навчається, або очно.

Особливості організації навчального (навчально-виховного) процесу з використанням технологій дистанційного навчання

У ЗЗСО використання технологій дистанційного навчання зорієнтоване на різні категорії учнів (вихованців) (*в тому числі особи з особливими освітніми потребами*).

Технології дистанційного навчання можуть використовуватись ЗЗСО при проведенні занять через мережу Інтернет під час карантину; вивченні додаткових (факультативних) предметів; навчанні учнів під час хвороби; виконанні науково-дослідницьких робіт у Малій академії наук України; участі у дистанційних олімпіадах, конкурсах; отриманні консультацій; забезпечення проведення (надання) додаткових психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових занять (послуг) для осіб з особливими освітніми потребами (під час надзвичайних обставин, а також у разі відсутності фахівців із проведення (надання) таких занять (послуг) із числа працівників закладу освіти і неможливості організувати проведення (надання) таких занять (послуг) залученими фахівцями в населеному пункті, де проживає учень) тощо.

Перелік предметів чи тем навчальних програм, видів навчальних занять, які здійснюються за технологіями дистанційного навчання, визначаються ЗЗСО за погодженням із законними представниками учня (вихованця).

Навчання осіб із особливими потребами (у тому числі з порушеннями зору, слуху, опорно-рухового апарату, психічними розладами) передбачає залучення додаткових технологій дистанційного навчання при здійсненні всіх видів підготовки, включаючи професійно-практичну, з урахуванням особливостей розвитку учнів (вихованців).

Забезпечення дистанційного навчання

Науково-методичне забезпечення дистанційного навчання включає:

- ❖ методичні (теоретичні та практичні) рекомендації щодо розроблення та використання педагогічно-психологічних та інформаційно-комунікаційних технологій дистанційного навчання;
- ❖ критерії, засоби і системи контролю якості дистанційного навчання;
- ❖ змістовне, дидактичне та методичне наповнення веб-ресурсів (дистанційних курсів) навчального плану/навчальної програми підготовки.

Педагогічні, науково-педагогічні працівники та методисти навчальних закладів, в яких організована дистанційна форма навчання, повинні підвищувати свою кваліфікацію щодо організації та володіння технологіями дистанційного навчання (не рідше одного разу на 5 років та обсягом не менше 108 академічних годин). Кваліфікація працівників, які підвищували свою кваліфікацію, має бути підтверджена документом про підвищення кваліфікації за тематикою дистанційного навчання.

Системотехнічне забезпечення дистанційного навчання включає:

✓ апаратні засоби (персональні комп'ютери, мережеве обладнання, джерела безперебійного живлення, сервери, обладнання для відеоконференц-зв'язку тощо), що забезпечують розроблення і використання веб-ресурсів навчального призначення, управління навчальним процесом та необхідні види навчальної взаємодії між суб'єктами дистанційного навчання у синхронному і асинхронному режимах;

✓ інформаційно-комунікаційне забезпечення із пропускнуою здатністю каналів, що надає всім суб'єктам дистанційного навчання навчального закладу цілодобовий доступ до веб-ресурсів і веб-сервісів для реалізації навчального процесу у синхронному та асинхронному режимах;

✓ програмне забезпечення загального та спеціального призначення (у тому числі для осіб з особливими потребами), яке має бути ліцензійним або побудованим на програмних продуктах з відкритими кодами;

✓ веб-ресурси навчальних дисциплін (програм), що необхідні для забезпечення дистанційного навчання, можуть містити:

1) методичні рекомендації щодо їх використання, послідовності виконання завдань, особливостей контролю тощо;

2) документи планування навчального процесу (навчальні програми, навчально-тематичні плани, розклади занять);

3) відео- та аудіозаписи лекцій, семінарів тощо;

4) мультимедійні лекційні матеріали;

5) термінологічні словники;

6) практичні завдання із методичними рекомендаціями щодо їх виконання;

7) віртуальні лабораторні роботи із методичними рекомендаціями щодо їх виконання;

8) віртуальні тренажери із методичними рекомендаціями щодо їх використання;

9) пакети тестових завдань для проведення контрольних заходів, тестування із автоматизованою перевіркою результатів, тестування із перевіркою викладачем;

10) ділові ігри із методичними рекомендаціями щодо їх використання;

11) електронні бібліотеки чи посилання на них;

12) бібліографії;

Веб-ресурси навчальних дисциплін (програм), у тому числі дистанційні курси, – систематизоване зібрання інформації та засобів навчально-методичного характеру, необхідних для засвоєння навчальних дисциплін

(програм), яке доступне через Інтернет (локальну мережу) за допомогою веб-браузера та/або інших доступних користувачеві програмних засобів.

✓ дистанційний курс, що об'єднує зазначені вище веб-ресурси навчальної дисципліни (програми) єдиним педагогічним сценарієм;

✓ інші ресурси навчального призначення.

Перелік веб-ресурсів навчальних дисциплін (програм), необхідних для забезпечення дистанційного навчання, визначається навчальним закладом залежно від профілю навчальної дисципліни.

Для забезпечення дистанційного навчання учнів, вихованців, студентів, слухачів навчальний заклад може створювати власні веб-ресурси або використовувати інші веб-ресурси, що підлягають перевірці у цьому навчальному закладі.

Відповідно до частини 4 статті 10 Закону України *«Про повну загальну середню освіту»* (далі – Закон), структура і тривалість навчального року, навчального тижня, навчального дня, занять, відпочинку між ними, форми організації освітнього процесу визначаються педагогічною радою закладу освіти у межах часу, передбаченого освітньою програмою, відповідно до обсягу навчального навантаження, встановленого відповідним навчальним планом, та з урахуванням вікових особливостей, фізичного, психічного та інтелектуального розвитку дітей, особливостей регіону тощо.

У *методичних рекомендаціях «Організація дистанційного навчання в школі»* (схвалено для використання у ЗЗСО Листом МОН України № 22.1/12-Г-372 від 18.06.2020) розкриті особливості дистанційного навчання дітей з ООП.

У рекомендаціях зазначено, що діяльність дитини з особливими освітніми потребами оцінюється не лише з позиції набутих знань, а насамперед – з позиції прогресивного розвитку.

Умови успішної реалізації дистанційного навчання дітей з ООП:

- залучення батьків до консультування щодо особливостей організації процесу дистанційного навчання;
- повторення та актуалізація раніше вивченого матеріалу;
- урахування індивідуальної працездатності дитини відповідно до стану її здоров'я;
- моніторинг динаміки втомлюваності;
- дотримання режиму дня, заснованого на наукових рекомендаціях;
- спокій, упевненість і позитивні емоції педагогів і батьків.

Міністерство освіти і науки України у своєму листі від 11.03.2020 №1/9-154 рекомендує керівникам закладів освіти усіх типів і форм власності **на період карантину розробити заходи щодо проведення занять за допомогою дистанційних технологій**.

За рекомендаціями МОН України з метою реалізації дистанційної форми навчання доцільно використовувати:

- електронну пошту (передавання текстів, графіків, аудіо та відео файлів);
- Viber (створення закритих груп, виконання однакових завдань, розв'язання навчальних проблем, обмін інформацією);
- блоги (форма спілкування, сприяє розвитку мовленнєвих навичок);
- форуми (форма спілкування, у т.ч. дистанційного, за наявності модератора);
- чати (засіб оперативного спілкування; різновиди: текстовий, голосовий, аудіовідеочат та ін.);
- відеоуроки (класно-урочна форма навчання в online режимі; MozaBook);
- веб-сервіси (додатки Google, середовище Classroom);
- електронні, інтерактивні, мультимедійні підручники, посібники (колективна їх розробка засобами Learning Apps; електронні версії підручників (<https://www.ed-era.com/books/>, <http://kmmedia.com.ua/books/>, <https://e-pidruchnyky.net/>);
- віртуальні екскурсії (лабораторії, у т.ч. цифрові (<https://dixi.education/>), практикуми, бібліотеки, школи, вікторини (Quizizz);
- гіпермаркети знань (сторінками Вікіпедії);
- студії онлайн-освіти Educational Era (<https://www.ed-era.com/>);
- тесторіуми (OnlineTest Pad);
- відеоконференції (конференції реального часу в online режимі, дозволяють проводити заняття у «віддалених класах» із використанням унаочнення) тощо.

Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу (в тому числі в умовах дистанційного навчання) у спеціальних закладах загальної середньої освіти в 2020/2021 навчальному році затверджені *Листом МОН України від 05.08.2020 № 1/9-421*.

У *методичних рекомендаціях* зазначено, що організація освітнього процесу у спеціальних закладах загальної середньої освіти для дітей з особливими освітніми потребами (далі – спеціальні заклади) у 2020/2021 навчальному році здійснюється відповідно до нормативно-правових актів, що регулюють забезпечення освітнього процесу.

Водночас, освітній процес має бути організований з урахуванням вимог актів Кабінету Міністрів України, зокрема, постанови Кабінетом Міністрів України від 22.07.2020 № 641 «Про встановлення карантину та запровадження посилених протиепідемічних заходів на території із значним поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» в залежності від епідемічної ситуації в регіоні або окремих адміністративно-територіальних одиницях встановлюється рівень епідемічної небезпеки поширення COVID-19 («зелений», «жовтий», «помаранчевий» або «червоний»), рекомендацій Головного державного санітарного лікаря, наказів та листів МОН щодо організації протиепідемічних заходів у закладах освіти на період карантину у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)».

У методичних рекомендаціях зазначено, що участь батьків в освітньому процесі своїх дітей підвищує його результативність, сприяє співпраці батьків з педагогічними працівниками, практичній реалізації визначених законодавством обов'язків батьків щодо освіти дітей.

Незаперечною є важливість співпраці спеціального закладу освіти з батьками дітей з особливими освітніми потребами в умовах карантину з урахуванням досвіду, напрацьованого у першому півріччі 2020 року, для забезпечення ефективності навчання і реабілітації таких дітей.

Водночас, сучасні тенденції розвитку освіти зумовлюють вимоги до підготовки педагогічних працівників, зокрема, до інноваційної діяльності, в частині організації дистанційного навчання з урахуванням вимог сьогодення (у тому числі в умовах запровадження карантину). Відповідно актуальною є необхідність підвищення рівня комп'ютерної грамотності педагогічних працівників, запровадження нових технологій управління в освітньому процесі.

Вирішення цих питань в частині підвищення кваліфікації педагогічних працівників належить до компетенції обласних (міських) інститутів післядипломної педагогічної освіти.

Бажано, щоб, з урахуванням проблемних питань конкретного спеціального закладу освіти, дирекцією за участю керівників методичних об'єднань були розроблені внутрішкільні методичні рекомендації, які орієнтують кожного вчителя на планування поетапного підходу до вирішення поставлених завдань в контексті освітнього процесу в цілому.

Згідно *Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти* (затверджено Наказом МОН України від 08.09.2020 № 1115 «Деякі питання організації дистанційного навчання») під час дії карантинних обмежень (застосування протиепідемічних заходів) освітній процес у закладі освіти за рішенням педагогічної ради може організовуватися у спосіб, за якого окремі теми з навчального предмету (інтегрованого курсу) частиною учнів класу вивчаються очно, іншою частиною учнів класу – дистанційно (в асинхронному режимі, з можливістю надання учням підтримки шляхом проведення консультацій в синхронному режимі). При цьому для учнів визначається черговість очного та дистанційного навчання з метою забезпечення рівних умов для здобуття освіти.

У разі наявності в учня медичних протипоказань до занять із комп'ютерною технікою для організації освітнього процесу під час надзвичайних обставин можуть використовуватися інші прийнятні засоби взаємодії учасників освітнього процесу, визначені закладом освіти за погодженням з повнолітнім учнем або батьками неповнолітнього учня (одним із них).

Якщо під час надзвичайних обставин для осіб з особливими освітніми потребами, зважаючи на порушення або інші особливості їх розвитку, не може бути проведено оцінювання результатів навчання з використанням технологій дистанційного навчання, таке оцінювання може здійснюватися очно після

завершення/послаблення карантинних обмежень (у межах навчального року або до початку нового навчального року).

Відповідно до *Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти (затвердженого Наказом МОЗ України від 25.09.2020 № 2205)* організація освітнього процесу не повинна призводити до перевантаження учнів та має забезпечувати безпечні, нешкідливі та здорові умови здобуття освіти. Санітарний регламент для закладів загальної середньої освіти, який діє з 1 січня 2021 року, передбачає вимоги до організації роботи з технічними засобами навчання, зокрема комп'ютерами, планшетами, іншими гаджетами.

Так, обмежено час безперервної роботи з технічними засобами навчання:

- для учнів 1 класу – не більше 10 хвилин;
- для учнів 2-4 класів – не більше 15 хвилин;
- для учнів 5-7 класів – не більше 20 хвилин;
- для учнів 8-9 класів – 20-25 хвилин;
- для учнів 10-11 (12) класів на 1-й годині занять – до 30 хвилин, на 2-й годині занять – 20 хвилин;
- при здвоєних навчальних заняттях для учнів 10-11 (12) класів – не більше 25-30 хвилин на першому навчальному занятті та не більше 15-20 хвилин на другому навчальному занятті.

Отже, тривалість навчальних занять, визначена Законом "Про повну загальну середню освіту", зберігається: 35 хвилин для 1 класу, 40 хвилин для 2-4 класів, 45 хвилин для 5-12 класів. Обмежується лише час безперервної роботи з комп'ютером для уникнення ризиків для здоров'я.

Наприклад, для учнів 5 класу час безперервної роботи з комп'ютером становить максимум 20 хвилин. Цей час вчитель може використовувати для синхронної взаємодії (онлайн) – для пояснення або загального огляду матеріалу навчального заняття, практичного закріплення вивченого, застосування інтерактивних прийомів навчання, перевірки результатів навчання тощо.

Решту часу навчального заняття – 25 хвилин – вчитель організовує роботу в асинхронному режимі, тобто офлайн, без комп'ютера. Учні можуть виконувати вправи у робочому зошиті, працювати з текстом і завданнями у підручнику, виконувати творчі завдання тощо. Також наприкінці заняття вчитель може повернутися до режиму відеоконференції (для обговорення виконаних завдань, рефлексії, роботи з електронною освітньою платформою тощо).

Санітарний регламент передбачає, що під час роботи з технічними засобами навчання обов'язковим є проведення вправ з рухової активності та гімнастики для очей.

Важливо також, що не кожне навчальне заняття обов'язково проводиться з використанням синхронного режиму взаємодії вчителя та учнів. Школа може скласти розклад занять, згідно з яким деякі заняття проходять лише асинхронно. Відповідно до Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної

середньої освіти, не менше 30% навчального часу, передбаченого освітньою програмою школи, має організовуватися в синхронному режимі.

Водночас рівномірність розподілу цього часу між різними навчальними предметами і доцільність чергування занять з використанням синхронного та асинхронного режимів забезпечує керівник закладу освіти.

Згідно *Постанови Кабміну від 09.12.2020 №1236 «Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2»* з 19 грудня 2020 р. до 28 лютого 2021 р. на території України продовжено карантин, встановлений раніше.

Серед чисельних заборон на період карантину відзначимо:

- відвідування закладів освіти здобувачами освіти групами кількістю більш як 20 осіб, крім закладів дошкільної, загальної середньої, позашкільної та спеціалізованої мистецької освіти;
- відвідування закладів освіти здобувачами освіти у разі, коли на самоізоляції через контакт з пацієнтом з підтвердженим випадком COVID-19 перебуває більш як 50 відсотків здобувачів освіти та персоналу закладу освіти;
- проведення в закладах освіти масових заходів (вистав, свят, концертів) за участю дітей з більш ніж однієї групи/класу та за присутності глядачів (відвідувачів);
- відвідування сторонніми особами (крім законних представників, членів сім'ї, родичів за умови дотримання всіх протиепідемічних заходів, не частіше ніж один раз на тиждень) установ і закладів соціального захисту, в яких тимчасово або постійно проживають/перебувають громадяни похилого віку, ветерани війни і праці, особи з інвалідністю, особи із стійкими інтелектуальними або психічними порушеннями, установ і закладів, що надають соціальні послуги сім'ям/особам, які перебувають у складних життєвих обставинах, крім установ і закладів, які надають соціальні послуги екстрено (кризово).

Згідно *Листа ДОН Полтавської ОДА від 05.01.2021 № 03.02-18/3* спеціальні заклади загальної середньої освіти (спеціальні ЗЗСО) мають право навчати дітей у звичайному режимі. Проте спілкування з дорослими (батьки, працівники, відвідувачі) має бути лише в онлайн-форматі. Адміністрація закладів організовує додаткове роз'яснення правил роботи під час карантину. Також мають право запровадити змішаний тип навчання (тобто поєднання традиційної та онлайн-освіти). Зкладам освіти також рекомендують проводити онлайн-роботу з учителями – тренінги, семінари, навчання та підвищення кваліфікації.

ВИСНОВОК

Вирішення нових завдань, поставлених перед системою освіти України змінами в суспільному житті, вимагає вироблення адекватної організаційної структури системи освіти, яка б забезпечувала перехід до системи освіти на основі сучасних технологій. Вирішення цієї проблеми можливе завдяки впровадженню всесвітньо відомої системи дистанційного навчання, що допомагає долучити до процесу навчання широке коло осіб (в тому числі з ООП) і відображається у нормативно-правових документах.

Холодова Тетяна Миколаївна.

Огляд сервісів для організації дистанційного навчання.

Розглянемо основні поняття теми обговорення.

Відеоконференція – це конференція в режимі реального часу онлайн. Вона проводиться у визначений день і час. Відеоконференція – один із сучасних способів зв'язку, що дозволяє проводити заняття у «віддалених класах», коли учні і вчитель/ка перебувають на відстані. Отже, обговорення й ухвалення рішень, дискусії, захист проєктів відбуваються в режимі реального часу. Учитель/ка й учні можуть бачити одне одного, учитель/ка має можливість супроводжувати лекцію наочним матеріалом.

Форум – найпоширеніша форма спілкування вчителя/вчительки й учнів у дистанційному навчанні. Кожний форум присвячений певній проблемі або темі. Модератор/ка форуму реалізує обговорення, стимулюючи питаннями, повідомленнями, новою цікавою інформацією. Програмне забезпечення форумів дозволяє приєднати різні файли певного розміру. Кілька форумів можна об'єднати в один великий. Наприклад, під час роботи малої групи учнів над проєктом створюються форуми для кожної окремої групи з метою спілкуватися під час дослідження щодо поставленого для групи завдання, потім – обговорити загальну проблему проєкту спільно, з залученням усіх учасників освітнього процесу (веб-конференція).

Чат – спілкування користувачів мережі в режимі реального часу, засіб оперативної комунікації людей через інтернет. Є кілька різновидів чатів: текстовий, голосовий, аудіо-, відеочат. Найбільш поширений – текстовий чат. Голосовий чат дозволяє спілкуватися за допомогою голосу, що під час вивчення іноземної мови в дистанційній формі є важливим моментом. З освітньою метою у разі необхідності можна організувати спілкування в чатах з носіями мови. Це реальна можливість мовної практики, яка проводиться в рамках запропонованої для дискусії проблеми, сумісної проєктної діяльності, обміну інформацією.

Блог – це форма спілкування, яка нагадує форум, де право на публікацію належить одній особі чи групі людей. Автор (учитель/ка, один учень/учениця чи їх група) розміщує на сайті свого мережевого щоденника (блогу) допис (твір, есе) і надає можливість іншим учням прочитати й прокоментувати розміщений матеріал. В учнів з'являється можливість обговорити й оцінити якість публікації, зокрема й іноземною мовою, що сприяє розвитку мовленнєвих навичок.

Електронна пошта – це стандартний сервіс інтернету, що забезпечує передавання повідомлень як у формі звичайних текстів, так і в інших формах (графічній, звуковій, відео) у відкритому чи зашифрованому вигляді. У системі освіти електронна пошта використовується для організації спілкування викладача/викладачки й учня/учениці, а також учнів між собою.

Анкетування. Для поточного контролю в ході дистанційного навчання зручно використовувати різноманітні анкети. Анкета є достатньо гнучким інструментом, оскільки питання можна ставити безліччю різних способів. У дистанційному навчанні після засвоєння кожної теми можна використовувати анкети, в яких учень/учениця може зробити самооцінку результатів навчання за такими показниками: зрозумів/зрозуміла, можу розв'язати самостійно; зрозумів/зрозуміла, можу розв'язати з підказкою; не зрозумів/не зрозуміла, не можу розв'язати.

Сконцентруємо увагу на найбільш **поширених веб-ресурсах для дистанційного навчання.**

Платформа Moodle (<https://moodle.org/>) – безкоштовна відкрита система управління дистанційним навчанням. Дозволяє використовувати широкий набір інструментів для освітньої взаємодії вчителя/вчительки, учнів та адміністрації закладу освіти. Зокрема, надає можливість подавати навчальний матеріал у різних форматах (текст, презентація, відеоматеріал, веб-сторінка; урок як сукупність веб-сторінок з можливим проміжним виконанням тестових завдань); здійснювати тестування та опитування школярів з використанням питань закритого (множинний вибір правильної відповіді та зіставлення) і відкритого типів; учні можуть виконувати завдання з можливістю пересилати відповідні файли. Крім того, система має широкий спектр інструментів моніторингу навчальної діяльності учнів, наприклад: щодо загального часу роботи учня/учениці з конкретним навчальним предметом, відповідними темами або складниками навчального матеріалу, загальної успішності учня/учениці або класу в процесі виконання тестових завдань тощо.

Платформа Google Classroom (<https://classroom.google.com>) – це сервіс, що пов'язує Google Docs, Google Drive і Gmail, дозволяє організувати онлайн-навчання, використовуючи відео-, текстову та графічну інформацію. Учитель/ка має змогу проводити тестування, контролювати, систематизувати, оцінювати діяльність, переглядати результати виконання вправ, застосовувати різні форми оцінювання, коментувати й організовувати ефективне спілкування з учнями в режимі реального часу. Основним елементом Google Classroom є групи. Функціонально групи нагадують структурою форуми, оскільки вони дозволяють користувачам легко відправляти повідомлення іншим користувачам. Завдяки сервісу для спілкування Hangouts учні та вчитель/ка мають змогу вести онлайн-бесіди в режимі реального часу з комп'ютера або мобільного пристрою, учасники/учасниці команди можуть показувати свої екрани, дивитись і працювати разом над усім. Така трансляція автоматично публікуватиметься на YouTube-каналі. Також платформа дозволяє за допомогою Google-форм збирати відповіді учнів і потім проводити автоматичне оцінювання результатів тестування.

Zoom (zoom.us/download) – сервіс для проведення відеоконференцій та онлайн-зустрічей. Для цього потрібно створити обліковий запис. Безкоштовна версія програми дозволяє проводити відеоконференцію тривалістю 40 хвилин, однак на період пандемії сервіс зняв це обмеження. Zoom підходить для індивідуальних та групових занять. Користувачі можуть використовувати додаток як на комп'ютері, так і на планшеті чи смартфоні. До відеоконференції може підключитися будь-який(а) користувач/ка за посиланням або ідентифікатором конференції. Заняття можна запланувати заздалегідь, а також зробити посилання для постійних зустрічей у певний час. У платформу вбудована інтерактивна дошка, яку можна демонструвати учням. Крім того, є можливість легко й швидко перемикатися з демонстрації екрана на інтерактивну дошку.

Завантажити програму можна на офіційному сайті Zoom. Платформа доступна для операційних систем Windows, MacOS, Android та iOS і має плагін, який дозволяє використовувати Zoom прямо в браузерах Google Chrome та Mozilla Firefox. Під час карантину на сервіс Zoom були нарікання через низький рівень безпеки й захищеності, випадки підключення до конференцій сторонніх осіб. Для уникнення цього рекомендуємо дозволяти приєднання лише зареєстрованим користувачам, користуватися налаштуванням «кімната очікування» (тоді організатор конференції підтверджує кожного учасника для приєднання), не розміщувати посилання на zoom-конференції на загальнодоступних ресурсах. Дізнатися більше можна тут: <https://blog.zoom.us/wordpress/ru/2020/03/20/Как-избежать-подключения-незваных-го/>

Відеоконференції можна проводити також за допомогою *Microsoft Teams*, *Google Meet*, *Skype* тощо.

ClassDojo (клас доджо) (<https://www.classdojo.com/uk-ua/signup/>) – простий інструмент для оцінювання роботи класу в режимі реального часу. Тут створена комфортна система заохочення з різними ролями та рівнями доступу. У ClassDojo реєструється вчитель/ка й реєструє учнів свого класу. Персональний код для доступу до власного профілю висилається учням; батьки також отримують доступ до профілю дитини. Є можливість спілкування учнів на сторінці класу: після того як учитель/ка створив(ла) пост, школярі можуть його коментувати. Кожен учень/учениця отримує аватарку у вигляді монстрика. Завдання монстрика – збирати бали за завдання. За кожне завдання вчитель/ка присвоює учням певну кількість балів. Батьки можуть спостерігати успішність учнів з окремих предметів, а також бачити поступ у соціальних та м'яких навичках дитини.

Classtime (<https://www.classtime.com/uk/>) – платформа для створення інтерактивних навчальних додатків, яка дозволяє вести аналітику освітнього

процесу і реалізовувати стратегії індивідуального підходу. Є бібліотека ресурсів, а також можливість створювати запитання. Принцип роботи такий: учитель/ка розробляє інтерактивний навчальний матеріал з певної теми (можна використовувати матеріали з бібліотеки), учні отримують доступ до навчального матеріалу і розпочинають роботу, вчитель/ка у режимі реального часу відслідковує прогрес кожного учня/учениці.

Специфіка дистанційного навчання, що базується на телекомунікаційних технологіях, інтернет-ресурсах і послугах, впливає на способи відбору і структуризації змісту, способи реалізації тих чи інших методів і організаційних форм навчання, що суттєво впливає на функціонування всієї системи.

LearningApps.org (LearningApps.org) – онлайн-сервіс, який дозволяє створювати інтерактивні вправи. Їх можна використовувати в роботі з інтерактивною дошкою або як індивідуальні вправи для учнів. Дозволяє створювати вправи різних типів на різні теми. Цей сервіс є додатком Web 2.0 для підтримки освітніх процесів.

Створення простору для організації дистанційного навчання.

Простір для організації дистанційного навчання має забезпечувати такі **функції**:

- проведення онлайн-уроків;
- доступ до різноманітних електронних навчальних матеріалів;
- отримання робіт учнів (тести чи виконані практичні завдання в зошитах);
- оцінювання та зворотний зв'язок щодо виконаних робіт;
- можливість поставити питання та отримати відповідь поза межами онлайн-уроку.

Організувати роботу всього класу під час дистанційного навчання – непросте завдання для вчителів. У групі Viber все плутається, листи на пошту так і не доходять, а писати завдання кожному учню – занадто довго. Рішенням проблеми є платформи для дистанційного навчання, де можна легко організувати дистанційне навчання для всього класу, або навіть для декількох класів. Легко вести облік, легко давати завдання, легко ці завдання перевіряти, легко створювати новий контент.

Розглянемо переваги і недоліки 5 популярних систем, які досить легкі в експлуатації, але при цьому мають широкий ряд можливостей (детальніше: <https://buki.com.ua/news/5-platform-dlya-orhanizatsiyi-dystantsiynoho-navchannya/>)

GOOGLE CLASSROOM

Найпростіше організувати онлайн навчання можна за допомогою Google Classroom – безкоштовна платформа для організації роботи з групами. Досить мати поштову скриньку на Google. Інтерфейс платформи дуже зручний і

простий, тому складнощів у знайомстві з функціями не виникне. Але при першому знайомстві можна розпочати з відео-інструкції про те, як створити Клас в Google Classroom. (Переходьте за посиланням: <https://www.youtube.com/watch?v=lgi6lywuycE>. Детальніше: <https://buki.com.ua/news/5-platform-dlya-orhanizatsiyi-dystantsiynoho-navchannya/>)

Процедура створення класу проста. Після того, як ви зробите це, у вас з'явиться можливість:

- ✓ легко завантажувати матеріали для своїх учнів (дидактичні, практичні; підручники, завдання, фото і відео-матеріали);
- ✓ зможете надавати завдання; у вкладці «Завдання» ви зможете групувати свої нотатки / документи і підручники за темами, а також розташовувати їх у зручному порядку;
- ✓ учні зможуть виконувати ці завдання, а у вас з'явиться можливість контролювати виконані завдання і оцінювати їх;
- ✓ учитель може залишати коментарі стосовно виконаного домашнього завдання учнів;
- ✓ ви зможете спілкуватися всім класом (детальніше: <https://buki.com.ua/news/5-platform-dlya-orhanizatsiyi-dystantsiynoho-navchannya/>)

Переваги Google Classroom

Google Classroom – це зручна і повністю забезпечена всім необхідним платформа, в якій є всі інструменти для створення, зберігання та обміну інформацією. Зберігання всієї необхідної інформації відбувається в Google Drive, створення документів в Google Docs, створення презентацій можливо за допомогою Sheets and Slides, планування розкладу за допомогою Google Calendar. Тобто тут є абсолютно всі інструменти, які необхідні для планування і створенні якісного віддаленого навчання. Є оффлайн доступ до інформації. Навіть якщо у вашого учня тимчасово відсутній доступ до інтернету, то він зможе все одно ознайомитися з матеріалом. Сервіс є безкоштовним. Інтерфейс російською мовою (детальніше: <https://buki.com.ua/news/5-platform-dlya-orhanizatsiyi-dystantsiynoho-navchannya/>)

Недоліки Google Classroom

Незважаючи на те, що цей сервіс, на перший погляд, з усіх боків зручний, є також і недоліки. Насправді, арсенал функцій не такий великий, як у інших систем дистанційного навчання. Якщо онлайн-навчання трапилося з вами вперше під час карантину, то цей сервіс необхідно спробувати. Резюмуємо: Google Classroom – це проста в експлуатації платформа для віддаленого навчання. У ній можна організувати роботу класу, особливо, якщо дистанційне

навчання трапилося з вами вперше. Google Classroom відмінно підійде для знайомства з онлайн-навчанням. Сервіс є безкоштовним, а для того, щоб скористатися його функціями, досить створити обліковий запис в Google (детальніше: <https://buki.com.ua/news/5-platform-dlya-orhanizatsiyi-dystantsiynoho-navchannya/>)

MOODLE

Moodle – це одна з найвідоміших платформ, які дозволяють організувати злагоджене навчання онлайн. Вона широко використовується багатьма закладами вищої та середньої освіти, адже є відмінним помічником в комплексній організації дистанційного шкільного навчання. Однак, на відміну від Google Classroom, ця платформа вимагає більш серйозного підходу і більш глибокого вивчення інструментів роботи. Для того, щоб ознайомитися з базовими особливостями Moodle, рекомендуємо до перегляду відео: <https://www.youtube.com/watch?v=Uz-9QPvDrhU>. (детальніше: <https://buki.com.ua/news/5-platform-dlya-orhanizatsiyi-dystantsiynoho-navchannya/>)

Які є можливості у платформи? Наведемо найголовніші з них:

- ❖ за допомогою Moodle ви зможете легко створювати контент, який дозволяє дистанційно навчати ваш клас / групу в університеті або просто групу учнів, які прийшли до вас на курс;
- ❖ зручно управляти створеним контентом;
- ❖ є можливість публікувати матеріали в різних форматах: аудіо, відео, текст, презентації;
- ❖ до розміщених матеріалів ви можете давати доступ не всім, що дуже зручно в організації диференційованого навчання (детальніше: <https://buki.com.ua/news/5-platform-dlya-orhanizatsiyi-dystantsiynoho-navchannya/>)

Які плюси системи дистанційного навчання Moodle?

Тут більше функцій, ніж в Google Classroom. Можна завантажити безкоштовні плагіни, які дозволяють зв'язуватися з учнями в форматі відеоконференцій, а також бути учасником аудіочатів. Є можливість за допомогою такого плагіна скласти своє електронне портфоліо (<https://buki.com.ua/news/5-platform-dlya-orhanizatsiyi-dystantsiynoho-navchannya/>)

Які мінуси Moodle?

Для того, щоб встановити систему і користуватися нею, необхідно мати хостинг і домен. І хоча сама програма безкоштовна, але обслуговування хостингу буде коштувати дорого. У цьому випадку добре, якщо школа придбає

хостинг і навчить усіх вчителів користуватися програмою Moodle. Інструментів так багато, що деякі з них зовсім не потрібні під час використання. Програму потрібно вивчати. Тут все складніше, ніж з Google Classroom. Можна зробити такі висновки: програма Moodle зручна в експлуатації, тут безліч інструментів для роботи, вона безкоштовна, але доведеться заплатити за хостинг. Краще, щоб весь заклад освіти перейшов на Moodle, але якщо ви плануєте самостійно організувати роботу з класом, то можна вибрати програму простіше (детальніше: <https://buki.com.ua/news/5-platform-dlya-orhanizatsiyi-dystantsiynoho-navchannya/>)

EDMODO

Edmodo – один з популярних сервісів, який використовується вчителями, для того, щоб організувати дистанційний урок. Він досить простий в експлуатації, безкоштовний, має всі необхідні функції, завдяки яким учитель зможе працювати з класом дистанційно. Про подробиці реєстрації дивіться в короткому відео: <https://youtu.be/6bgxT0k9dUM> (детальніше: <https://buki.com.ua/news/5-platform-dlya-orhanizatsiyi-dystantsiynoho-navchannya/>)

Які функції є в Edmodo?

По-перше, це соціальна мережа, де досить просто зареєструватися для початку користування. Не потрібно нічого встановлювати. По-друге, є можливість створити групу класу, в якому вчитель буде ділитися всією необхідною інформацією: надавати план уроку, використовувати календар для кращої візуалізації, зможе прикріплювати файли із завданнями і різні навчальні матеріали. По-третє, можна створювати різні форми контролю учнів (тести, опитування, завдання). Є можливість там їх і виконувати. По-четверте, є журнал, в якому можна вести облік, виставляючи оцінки своїм учням (детальніше: <https://buki.com.ua/news/5-platform-dlya-orhanizatsiyi-dystantsiynoho-navchannya/>)

Які переваги сервісу?

Досить проста реєстрація, яка не вимагає ніяких завантажень, місця на диску або хостингу. У сервісі немає ніякої нав'язливої реклами, яка заважає процесу навчання. Використання сервісу є безкоштовним.

Які мінуси Edmodo?

На жаль, інтерфейс повністю англійською мовою. Для тих, хто її не знає, це стане серйозним мінусом. Тут немає такого широкого функціоналу, як, скажімо, в Moodle. Тільки базові функції. Групи, створені в сервісі, неможна об'єднати. Це може дещо ускладнити роботу (детальніше:

<https://buki.com.ua/news/5-platform-dlya-orhanizatsiyi-dystantsiynoho-navchannya/>)

МІЙ КЛАС

Відмінна українська платформа для онлайн-навчання. Тут зрозумілий, простий і дуже зручний інтерфейс українською мовою, достатня кількість різноманітних функцій, є можливість давати учням завдання різних форм і складнощів, а також можливість перевірити ці завдання автоматично. Про детальний огляд цієї платформи ви можете прочитати в статті: <https://buki.com.ua/news/platforma-dlya-dystantsiynoho-navchannya-miyklas-detalna-instruktsiya-z-reyestratsiyi-ta-korystuvannya/> (детальніше: <https://buki.com.ua/news/5-platform-dlya-orhanizatsiyi-dystantsiynoho-navchannya/>)

Які переваги платформи «Мій клас»?

Скористатися платформою буде дуже зручно вчителю, репетитору, організатору курсів, який змушений перейти на онлайн-навчання. Даний сервіс буде зручним з таких причин:

- інтерфейс українською мовою; величезна кількість завдань і тестів (близько 2 млн), які мають різну складність для учнів різних рівнів підготовки;
- є відповіді на завдання для вчителів, щоб зменшити час на перевірку завдань;
- є можливість автоматичної перевірки завдань учнів (особливо зручно, якщо самостійна робота або домашнє завдання проводиться в тестовому форматі).

Які є мінуси?

Не всі функції безкоштовні. Якщо вам хочеться користуватися розширеним спектром, то доведеться платити. Профіль вчителя проходить перевірку адміністрацією. Адміністрація сайту зв'язується із зазначеним в анкеті закладом освіти, щоб підтвердити вашу особу. На це йде час і процес реєстрації займає не стандартних 20-30 хвилин, а цілих 3-5 годин. Платформа «Мій клас» заслуговує вашої уваги! (детальніше: <https://buki.com.ua/news/5-platform-dlya-orhanizatsiyi-dystantsiynoho-navchannya/>)

CLASSDOJO

Експлуатація сервіса проста для всіх: треба пройти етап реєстрації і можна почати користуватися. Найбільше Classdojo підходить для організації віддаленого навчання школярів молодшої та середньої школи, адже все оформлено яскраво, креативно, є анімації. Це привертає увагу. На платформі доступні такі функції: можливість легко зв'язатися з батьками; можливість легко відправити повідомлення групі учнів або кожному учню окремо; можна подивитися, як працює учень, як його оцінюють інші вчителі, який прогрес;

оцінки учня дублюються в акаунті його батьків, що дає можливість контролювати успішність; є журнал, в який виставляються оцінки. Подробиці реєстрації ви можете подивитися у відео: <https://www.youtube.com/watch?v=5hOLerjJSJQ>.

Переваги сервісу

Проста і зрозуміла реєстрація. Легко запрошувати учнів і їх батьків, а також взаємодіяти з ними. Яскрава анімація для дітей, яка привертає увагу (якщо отримав погану оцінку, то аватар сумує, а якщо гарну – веселиться). Учитель може створити необмежену кількість класів. Батьки можуть відправляти приватні повідомлення вчителю, що значно скорочує час, проведений в популярних месенджерах (Viber, Telegram). Безкоштовна експлуатація.

Мінуси CLASSDOJO

До мінусів лише варто віднести відносно простий набір функцій, якими володіє будь-яка платформа для дистанційного навчання. Наприклад, сервіс Moodle буде багатшим на функціонал. Кожна з цих платформ потребує певного часу, щоб звикнути до неї та пояснити алгоритм роботи з нею своїм учням. Але в результаті ви отримаєте інструмент, який дозволить пришвидшити комунікацію з учнями при дистанційному навчанні (детальніше: <https://buki.com.ua/news/5-platform-dlya-orhanizatsiyi-dystantsiynoho-navchannya/>).

Холодова Тетяна Миколаївна.

Психолого-педагогічні технології дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами.

Дистанційне навчання – це форма організації освітнього процесу з використанням комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, які забезпечують інтерактивну взаємодію викладачів та здобувачів освіти на різних етапах навчання й самостійну роботу з матеріалами інформаційної мережі.

До процесу дистанційного навчання мають бути залучені всі члени команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами, які реалізують індивідуальну програму розвитку дитини.

Дистанційне навчання буває синхронне і асинхронне.

Синхронний формат означає співпрацю в режимі реального часу. Його перевага в тому, що можна залучати учасників миттєво та у визначений час.

Це – «прямий ефір»: здобувачі освіти контактують через засоби зв'язку безпосередньо з педагогами. Це може бути відео- чи аудіозв'язок, спілкування в чаті.

Важливо! Під час дистанційного навчання в синхронному режимі учасники нерухомо сидять біля екрана. Не забуваймо про чергування розумової активності з фізичною, про виконання гімнастики для очей.

Асинхронний режим (без відеозустрічей, через електронне листування, урок у записі, блог чи сайт учителя тощо) може охоплювати різноманітні засоби інформації, аудіо- та відеоуроки (але не обмежуватися ними). За допомогою асинхронного режиму навчання здобувачі освіти працюють у власному темпі та у зручній для себе час.

Педагоги мають зазначити терміни виконання завдань, надіслані для зворотного зв'язку, надати орієнтовний розклад занять для слухачів курсу, щоб вони мали уявлення про те, що їм слід робити й коли.

Асинхронний режим застосовують до різних форм цифрового та онлайн-навчання. Наприклад, вчитель може записувати власні короткі відеоуроки, пояснення або навчальні завдання, які діти виконують самостійно.

Асинхронне дистанційне навчання так само потрібне, як і синхронне, тому, що є здобувачі освіти, яким потрібно більше часу на опрацювання тієї чи іншої теми. Також є слухачі курсу з різними освітніми потребами, тож так забезпечується диференціація. Асинхронне дистанційне навчання потребує самостійного планування або планування за допомогою батьків чи вчителя, дедлайнів. Дедлайни повинні бути гнучкими – коли дитина не встигає, то додається час на доопрацювання.

Принципи дистанційного навчання: простота, комплексність, якість, доступність.

Напрямки реалізації індивідуальної програми розвитку дітей з особливими освітніми потребами під час дистанційного навчання:

- Онлайн-урок.
- Корекційно-розвивальні онлайн-заняття.
- Консультування батьків і тісна взаємодія з ними.
- Моніторинг виконаних завдань.
- Зворотний зв'язок.
- Забезпечення дитини додатковими матеріалами та засобами.

Дистанційне навчання не означає проведення уроків в онлайн-режимі. Важливо, щоб в учнів, батьків були чіткі інструкції щодо завдань, які необхідно виконати, доступ до навчальних матеріалів. Регулярний зворотний зв'язок щодо обговорення досягнутих результатів важливий, але не слід його вимагати щодо кожного завдання.

Порядок організації дистанційного навчання за допомогою відеозустрічей

1. Підготуйте робоче місце для відеозустрічей.
2. Знайдіть місце з потужним сигналом Wi-Fi, де є чистий нейтральний фон і денне світло.
3. Почніть відеозустріч зі своїми здобувачами освіти. Ви можете створити відеозустріч за допомогою різних програм та сервісів (наприклад, Google Hangouts Meet) і запросити весь клас.
4. Обговорення з класом у реальному часі. За допомогою функцій обраних вами програм та сервісів ваші учні зможуть бачити ваші презентації та ставити запитання в реальному часі.
5. Пряма трансляція вашого уроку.
6. Запишіть урок та опублікуйте, щоб діти й батьки змогли переглянути його пізніше.

Порядок організації дистанційного навчання без відеозустрічей

- ✓ ***Спілкуйтесь із дітьми та залучайте їх до роботи.***
За допомогою обраних вами програм, вебсервісів (наприклад, Google Клас, Viber тощо) можна давати завдання, заохочувати дітей до спільної роботи, підтримувати з ними та їхніми батьками зв'язок навіть із дому.
- ✓ ***Створіть для своїх здобувачів освіти вебсайт класу.***
Завдяки власному вебсайту ви можете публікувати на ньому інформацію про уроки, таблиці, відеозаписи та багато іншого.
- ✓ ***Створіть для своїх учнів онлайн-тест.***
Створюйте проміжні та підсумкові тести, щоб учні могли продемонструвати свій рівень знань, а ви – заощадити час на оцінювання.
- ✓ ***Додавайте коментарі в реальному часі.***

Якщо ви працюєте з дітьми у Google Документах, то за допомогою коментарів можете швидко залишати відгуки, поки учні працюють над завданням. Це можна зробити, використовуючи Google:

1. Увімкніть субтитри. Це можливо зробити в Hangouts Meet. Покажіть учням та їхнім батькам, як увімкнути субтитри. Набирайте текст голосом.

2. Голосові команди. Діти можуть використовувати голосові команди, щоб вводити, редагувати й формувати текст у Google Документах і Google Презентаціях без клавіатури. Проконсультуйте батьків, як це зробити.

3. Дізнайтесь про спеціальні можливості на Chromebook.

Допоможіть учням з особливими освітніми потребами навчитись використовувати спеціальні функції на Chromebook 9 1 2 3 4

4. Дізнайтесь про спеціальні можливості для користувачів G Suite.

Допоможіть учням з особливими освітніми потребами та їхнім батькам використовувати допоміжні технології в G Suite, такі як голосовий набір тексту та підтримка шрифту Брайля.

Як зацікавити учнів під час дистанційного навчання?

- ❖ Підтримуйте активні обговорення.
- ❖ Запропонуйте учням публікувати запитання та коментарі, щоб підтримувати між ними дискусію (у Google Класі, Viber тощо).
- ❖ Організуйте зустрічі у форматі «один на один».
- ❖ Дозвольте учням резервувати час для персональних і групових зустрічей. Це можна зробити, наприклад, у Google Календарі.
- ❖ Пишіть і малюйте на віртуальній дошці, наприклад Jamboard, показуйте дітям свій екран і заохочуйте їх співпрацювати за допомогою карт думок, діаграм тощо.
- ❖ Підтримуйте зв'язок із батьками або особами, що їх замінюють. Надсилайте їм регулярні сповіщення, щоб ділитися з ними успіхами дітей (за допомогою електронної пошти, а також пошти в Google Класі, Viber тощо).

Під час організації дистанційного навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку доцільно дотримуватися відповідних умов.

Умови ефективності дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами

- ✓ Дотримання режиму дня дитини (режиму сну, відпочинку, харчування тощо).
- ✓ Тісна співпраця з батьками.
- ✓ Продуманий процес організації уроків і передачі завдань дитині.
- ✓ Забезпечення дітей додатковими матеріалами.
- ✓ Аналіз та моніторинг.

- ✓ Визначення та зменшення перепон повноцінної діяльності та участі дитини.
- ✓ Розумний обсяг навантаження.
- ✓ Взаємоузгоджений, системний психолого-педагогічний супровід командою фахівців.

Під час організації дистанційного навчання необхідно пам'ятати про **загальні правила визначення пріоритетів вибору цілей у навчанні та розвитку учнів з особливими освітніми потребами:**

- Забезпечення безпеки життя та здоров'я.
- Навички соціальної взаємодії та спілкування.
- Адаптивні та побутові навички.
- Академічні компетенції.

Учневі з порушеннями психофізичного розвитку потрібно більше часу, щоб опанувати навчальний матеріал дистанційно. Тому педагогам треба ураховувати цю особливість та зменшити обсяг запланованого навчального матеріалу на 50 %. Непотрібно створювати новий матеріал у великих обсягах. Приділіть достатньо уваги плануванню навчального матеріалу.

Неможливо організувати ефективну роботу дітей з ООП в дистанційній формі, не залучаючи до цього процесу їх батьків. Таким чином, **батьки, залучені до спільної роботи:**

- беруть участь у прийнятті рішень, що впливають на освіту та розвиток дитини;
- надають необхідну інформацію, що може вплинути на процес навчання та поведінку дитини;
- беруть участь у дистанційному навчанні, отримують та надають зворотний зв'язок;
- отримують від учителів та інших спеціалістів інформацію про розвиток, навчання та успішність дитини, зокрема про реалізацію індивідуальної програми розвитку (далі – ІПР);
- отримують консультації та рекомендації фахівців, що працюють з дитиною щодо організації робочого місця дитини, налагодження режиму дня, використання навчальних матеріалів, спеціальних засобів, форм і методів виконання тих чи інших завдань;
- отримують від учителів та інших спеціалістів перелік матеріалів або самі матеріали та засоби, які знадобляться для заняття (наприклад, укласти угоду з керівником закладу освіти про отримання планшета на період карантину).

Участь батьків дітей з ООП під час відеоуроків може бути:

1. Пасивна.

Коли дитина не хоче в цей момент або не може рухати руками, а завдання бувають такими, щоб дати їй можливість потримати ручку й намалювати або щось обвести. Тоді батьки мають працювати з дитиною за принципом «рука в руці» – взяти руку дитини у свою, вкласти ручку й разом виконати вправу.

2. Часткова.

Коли під час того ж завдання доречно наполягти на його виконанні, знайти мотивувальний фактор, вмовити, вкласти ручку до руки дитини, а вона сама зможе виконати вправу.

3. Непомітна.

Коли дитина може виконувати всі завдання самостійно й від батьків передбачається лише організаційна та контролююча функція. Батькам необхідно пояснити, якої саме допомоги ви від них чекаєте. У випадку, коли батьки не допомагають, а виконують завдання замість дитини, проявіть толерантність – напишіть їм у чат: «Будь ласка, спробуйте ще раз виконати цю вправу, але мінімізуйте вашу допомогу дитині».

Розмовляючи з дітьми через відеозв'язок, учителі мають звертатись тільки до дитини. Учень повинен розуміти, що це його урок і що він має відповідати. Якщо допомога батьків буде надмірною, у якийсь момент дитина може перекласти відповідальність на дорослого, який сидить поруч. В умовах дистанційного навчання відбувається зміна навколишнього середовища, дітям з особливими освітніми потребами не вистачає умов для формування, розвитку, закріплення навичок комунікації. З огляду на це, педагогу важливо організувати простір для спілкування, доречно проводити ранкове онлайн-коло хоча б один чи два рази на тиждень. Це важливо для спілкування й для підтримання віртуального класу як колективу.

ВАЖЛИВО

Зворотний зв'язок повинен бути своєчасним, конкретним, чітким, прозорим, індивідуалізованим та зручним.

Гарний настрій – це те, що може допомогти дитині засвоїти інформацію. В іншому випадку педагоги домовляються з батьками аби ті повідомили, коли дитина буде готова навчатись. Це єдиний випадок, коли з дитиною можуть провести окремий урок або додатково щось пояснити.

Під час навчання мають бути перерви та відпочинок!

Дітям молодшого віку можна зробити кольорову візуальну підказку (аркуш жовтого кольору з написом «ЗАНЯТТЯ», зеленого – «ВІДПОЧИНОК»), яка буде диференціювати навчання та вільний час дитини. До рухливих, настільних, логічних чи тілесних ігор корисно залучати членів родини. Це надаватиме дитині спокій та впевненість, що всі в безпеці.

Опис практичного досвіду педагогічних працівників Полтавської області.

Цегельник Інна Борисівна.

Робота вчителя-дефектолога ІРЦ в умовах дистанційного навчання дітей дошкільного віку з розладами аутистичного спектру (РАС).

Мільйони людей в світі сьогодні вимушено перебувають вдома на карантині і більшості такі суттєві зміни у повсякденному житті даються нелегко. Сидіти вдома всією сім'єю важко психологічно, адже ніхто не може побути наодинці з собою і відпочити. Роздратування і втома накопичуються, що призводить до емоційного вигорання і виснаження.

У подібному стані складно організувати «домашнє та інклюзивне навчання» для дитини навіть найлюбшим батькам.

Для батьків особливих дітей, в тому числі з розладами спектру аутизму, обмежувальні заходи стали серйозним випробуванням.

Що таке аутизм

За медичними довідниками:

Аутизм або розлади аутистичного спектру:

- це захворювання,
 - це розлад розвитку нервової системи, який характеризується трьома групами порушень:
 - якісними розладами соціальної взаємодії,
 - якісними розладами комунікації,
 - стереотипними, повторювальними, обмеженими діями та інтересами.
- «Розлад зберігається протягом всього життя та часто може мати супутні захворювання», – пояснює ВООЗ.

Особливості пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку з аутизмом **СПРИЙМАННЯ**

Для дітей з РАС характерним є:

1) своєрідне реагування на сенсорні подразники: підвищена сенсорна вразливість або ігнорування цих впливів, значна розбіжність у характері реакцій, викликаних соціальними та фізичними стимулами.

2) порушення орієнтування в просторі, спотворення цілісної картини реального предметного світу.

Для них важливий не предмет в цілому, а окремі його сенсорні якості: звуки, форма і фактура предметів, їх колір. У більшості дітей спостерігається підвищена любов до музики. Вони дуже чутливі до запахів, навколишні предмети часто обстежують за допомогою обнюхування і облизування.

Велике значення мають для таких дітей тактильні і м'язові відчуття, що йдуть від власного тіла. Так, на тлі постійного сенсорного дискомфорту діти прагнуть отримати певні активуючі враження (розгойдуються всім тілом, здійснюють одноманітні стрибки або кружляють, отримують задоволення від розривання паперу або тканини, переливають воду або пересипають пісок,

спостерігають за вогнем). При часто зниженій больовій чутливості у них спостерігається схильність до нанесення собі різних пошкоджень.

Зорове сприймання та увага.

Особливості зорового сприймання виявляються у дітей у ранньому віці:

- Значимі стимули (людська особа, очі, обличчя, міміка) не викликають тієї реакції, яка є типовою для здорових дітей. **Немовлята** вже через 36 годин після народження здатні розрізняти вираз суму, щастя і радості, своєрідно їх імітують. Така здатність, очевидно, вроджена і відіграє важливу роль у розвитку соціально-емоційного регулювання поведінки в старшому віці. Очі – є пусковим механізмом для посмішки у ранньому дитячому періоді. Це важливий крок для розвитку пізньої соціальної чутливості та можливість малесеньких дітей розрізняти та імітувати мімічну експресію.
- Їх цікавлять не стільки зміст, скільки деталі. Ціле не має для них інтересу (наприклад, побачивши маріонетку, може довго вдивлятися в її очі чи інші окремі частини, не звертаючи увагу на те, що це є цілісний предмет).
- Зорова увага вибіркова і дуже короткочасна: дивиться наче повз людей, не зважаючи на них. Водночас для неї характерна підвищена вразливість: реакції на оточення (не зважає на відсутність батьків, але реагує на предметні зміни в кімнаті).

Слухове сприймання.

Діти з РАС найчастіше ніяк не реагують навіть на голосні звуки, справляючи враження глухих:

- ✓ до деяких звуків вони гіперчутливі (наприклад, затискають вуха, почувши дзвінок).
- ✓ часто простежується відсутність вибіркової уваги до звуків мови;
- ✓ мають проблеми з фільтруванням шуму, який постає як тло.

Тактильна чутливість.

Характерною особливістю є так званий тактильний захист:

- ❖ небажання мити та розчісувати волосся;
- ❖ труднощі зі смоктанням, гризінням і жуванням;
- ❖ негативна реакція на мокрі пелюшки, купання, обстригання нігтів;
- ❖ уникання липких, зернистих, м'яких, пухнастих матеріалів;
- ❖ уникання несподіваних дотиків;
- ❖ задоволення від відчуття розривання тканин, паперу, пересипання круп;
- ❖ обстеження навколишнього середовища переважно за допомогою обмацування тощо.

Результатом цієї особливості дітей з РАС є порушення формування схеми тіла і фізичного образу «Я», що є перешкодою для розвитку нових видів діяльності, впливає на якість навчання, спричиняє обмеження пізнавального та соціального досвіду.

МОВЛЕННЯ

Для дітей з аутизмом характерна нерівномірність дозрівання мовленнєвої сфери:

- у домовному періоді: обмежене або незвичайне гуління (вереск або лепет), відсутня імітація звуків;

▪ в період від 18 до 30 місяців мовлення дитини може спочатку розвиватися нормально, а потім починає поступово втрачатися: дитина перестає комунікувати з оточуючими, що призводить до втрати жестикуляції та імітаційної поведінки:

- повторюють одні й ті ж слова, фрази, наявні ехолалії,
- особові займенники повторюють як чують, не відповідають словами «так» та «ні»,
- розуміння мови обмежене (для них мовлення – це не більше, ніж будь-які інші шуми).

Саме тому дитина не реагує на власне ім'я та не може виконувати прості інструкції.

Є діти з РАС, які демонструють ранній і бурхливий розвиток мови: слухають казки та запам'ятовують великі тексти дослівно. Але не здатні вести діалог, не розуміють переносного значення, підтексту, метафор, мають порушення тону та ритмічності мовлення.

Отже, незалежно від рівня розвитку мови, діти не використовують мову для спілкування.

Невербальна комунікація.

Характерні труднощі невербальної комунікації: використання жестів, міміки, рухів тіла. Відсутній вказівний жест (бере руку дорослого та веде до об'єкта).

ПАМ'ЯТЬ ТА УЯВА

Пам'ять дітей з РАС – механічна, яка зберігає сліди емоційних переживань (запам'ятовує блоками, застосовується шаблонно): можуть знову і знову повторювати ті ж звуки, слова або без кінця задавати одне і те ж питання, але легко запам'ятовують вірші.

Уява: діти з РАС мають спотворену уяву (до патологічного фантазування). У їх фантазіях переплітаються випадково почуті казки, історії, кінофільми і радіопередачі, вигадані та реальні події. Вони можуть щодня, протягом декількох років, розповідати одні й ті ж історії.

Патологічне фантазування – є основою для появи страхів (наприклад, страхи сходів, незнайомих людей, забруднених рук, мокрого одягу, темряви).

МИСЛЕННЯ

Порушення мислення дитини з РАС – це результат:

- недостатнього задоволення потреби у контакті з оточенням та розвитку комунікативної сфери;
- емоційних порушень;
- порушень уваги та своєрідності сприйняття;
- затримки формування соціального досвіду.

Мислення повільне, негнучке, їм важко зрозуміти розвиток ситуації в часі, встановити причинно-наслідкові зв'язки.

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ

Ігрова діяльність:

Гра дитини з РАС проста та однотипна, повторювана, не має змісту: проста маніпуляція предметами (крутить м'яч чи колеса, вибудовує в рядочок предмети та іграшки). Символічна та сюжетно-рольова гра не розвиваються, оскільки їм важко виходити за межі сприйняття, за межі буквального. За багатьма предметами, які не мають фіксованого призначення (палички, кульки), закріплена у дітей з РАС певна функція, тому вони не погоджуються використовувати предмет по-іншому.

Навчальна діяльність.

Будь-яка діяльність погано регулює поведінку дітей з РАС. Їм важко відволіктися від безпосередніх вражень, присутні установи та страхи, уникають взаємодії з дорослими, не має продуктивного спілкування та елементів навчальної поведінки. Ці особливості розвитку перешкоджають формуванню навчальної діяльності у всіх її складових компонентах.

Тому педагогічні працівники, які здійснюють організацію освітнього процесу для дітей з РАС, потребують спеціальної, корекційної освіти.

СОЦІАЛЬНА ВЗАЄМОДІЯ

Соціальна взаємодія викликає у дітей з РАС лише роздратування та бажання ізолюватися:

- неохоче відкривають свої обійми, слабкий зоровий контакт,
- не реагують на почуття та емоції оточуючих,
- хочуть бути на самоті,
- не розуміють правил гри,
- не комунікують.

ПОВЕДІНКА

Для дітей з РАС характерним у поведінці є:

- стереотипність (крутіння предметів, сенсорно-моторні дії: махання руками, перехід з однієї ноги на іншу). Це як додаткова стимуляція.
- ритуальність (виконання повсякденних занять в одному порядку і в той же час);
- агресія (биття, кусання, штовхання інших людей);
- аутоагресія (гризіння чи биття рук, натискання очей пальцями, удари головою в стінку, удари руками по вухах).

Статистичні відомості про дітей з РАС у світі.

Яка кількість людей з порушеннями спектру аутизму живе у світі точно не відомо. Згідно з даними Всесвітньої організації здоров'я, РАС має 1 дитина на 160 людей.

Для порівняння:

- у Британії – їх 700 тисяч (на 64 мільйони населення).
- у США розлад аутистичного спектру має одна дитина з 88.

- в Україні зареєстровано близько 8000 дітей з розладами аутистичного спектру. Абсолютно очевидно, що насправді це число значно більше.

Оскільки аутизм – це діагноз тривалістю в життя, тому батькам та їх дітям необхідна **комплексна допомога фахівців**:

- ❖ **медична** (лікарі встановлюють діагноз та вирішують питання супутніх захворювань: педіатр, який помітив порушення розвитку, направляє дитину до невролога \ психіатра. В Україні діагноз «розлад аутистичного спектра» встановлює тільки психіатр);
- ❖ **соціальна** (встановлення інвалідності та реабілітація в центрах служби);
- ❖ **педагогічна** (психологічна підтримка родин, окреслення освітньої траєкторії дитини, надання корекційних послуг).

Система освітньої допомоги дітей з аутизмом включає в себе 2 процеси:

- 1) виховання та навчання дітей з аутизмом у закладах освіти;
- 2) корекційно-розвиткова робота з ними.

Кожній дитині потрібен наставник. Часто в ОТГ, де є брак спеціалістів окремих спеціалізацій, ними стають фахівці інклюзивно-ресурсних центрів (далі – ІРЦ) за місцем проживання, які:

- ✓ проводять психолого-педагогічне вивчення особливих освітніх потреб дитини,
- ✓ надають рекомендації батькам та педагогам щодо навчання, розвитку та виховання їх малечі;
- ✓ консультують батьків щодо навчання та виховання дітей в закладах дошкільної освіти (далі – ЗДО) (спеціалізовані державні ЗДО, організація інклюзії в ЗДО за місцем проживання);
- ✓ надають можливість отримати, починаючи з двохрічного віку дитини, корекційно-реабілітаційні послуги від фахівців ІРЦ.

Напрямки роботи фахівців ІРЦ з дитиною з РАС:

- практичні психологи працюють над розвитком пізнавальних та сенсорно-перцептивних процесів,
- головне завдання вчителя-логопеда – сприяти розвитку комунікативно-мовленнєвих функцій дитини,
- вчитель-дефектолог працює у напрямі формування практичних вмінь та навичок життєвої та соціальної компетентності,
- вчитель-реабілітолог розвиває моторну сферу дитини.

Організація дистанційного навчання дітей з РАС.

На сьогодні в нашій установі (Комунальна установа «Інклюзивно-ресурсний центр» Терешківської сільської ради Полтавського району Полтавської області) 12 дітей, діагноз яких – РАС, прояви спектру аутизму чи аутизм під питанням. Деякі з них отримують послуги фахівців протягом року.

Досвід саме моєї роботи, як вчителя-дефектолога, показує, що корекційна допомога повинна здійснюватися інтенсивно впродовж тривалого часу (оскільки має місце порушення багатьох сфер життєдіяльності). Окрім того, позитивна динаміка розвитку дитини безпосередньо залежить від встановлення

ефективної взаємодії фахівця з батьками та послідовного залучення їх до корекційно-розвиткового та освітнього процесів.

Обмежувальні заходи зачинили двері ІРЦ. Виконання головного завдання ІРЦ для дітей з аутизмом – соціалізацію – довелося на деякий час призупинити.

Якщо раніше дитина з РАС, чітко знала послідовність дій і розпорядок дня, то зараз в голові запанував хаос, лякаючий і незвичний. Стан дитини з аутизмом схожий на почуття паніки дорослої людини, яка в одну мить втратила роботу, дах над головою і сім'ю.

Такий стрес вилився в букет психологічних реакцій: одні діти проявляють агресію і непослух, інші – систематично влаштовують батькам істерики на рівному місці або замикаються в собі ще більше, а у частини дітей з аутизмом відзначаються порушення сну і апетиту.

Вищим ступенем реакції на подібний стрес став **регрес** закріплених поведінкових патернів. **Патерн** (в перекладі з [англ.](#) *Pattern*) – зразок, шаблон; форма, модель, схема-образ. Тобто, діти в домашніх умовах перестали реагувати на речі адекватним чином, звівши нанівець зусилля з навчання та корекції. Окрім того, навички взаємодії з іншими дітьми не розвиваються дистанційно, поза колективом, а вже освоєні – швидко забуваються.

Для них «канікули» стали серйозним випробуванням.

Батьки тривалий час намагалися соціалізувати своїх дітей, створити для них мережу ключових людей, які б їм допомогли навчатися та інтегруватися в суспільство, а тепер їм не можна виходити з дому та відвідувати заняття. Карантин повністю зламав звичний розклад всіх людей, в тому числі для людей із аутизмом.

Стрес, стрибок тривожності, часті істерики, регрес в знаннях і соціальних навичках – лише мала частина проблем, до яких привела перерва у навчанні та вихованні – пояснює консул організації Autism Europe, засновник Фонду допомоги дітям з синдромом аутизму «Дитина з майбутнім» Інна Сергієнко.

В основу моєї роботи, як вчителя-дефектолога ІРЦ покладені такі **принципи**:

- єдність діагностики і корекційно-педагогічного процесу. Психолого-педагогічне вивчення дитини різними фахівцями проводиться задля визначення її актуального та потенційного рівнів розвитку, соматичного стану, а також для визначення шляхів корекційно-педагогічної роботи;
- створення підтримувального та стимулюючого середовища,
- урахування інтересів дитини (принцип вирішення того чи іншого завдання через інтерес),
- спрямованість на цілісний розвиток (головні орієнтири розвитку – психомоторний, соціальний та загальний інтелект);
- розвиток провідної діяльності: формування діяльності дитини відповідно до її віку, можливостей, інтересів;
- організація корекційно-розвивальних та навчальних занять індивідуальних та в мікрогрупах;
- тісна та послідовна співпраця з батьками. Вони є рівноправними партнерами в корекційному процесі.

Наскрізнi орієнтири вчителя-дефектолога щодо роботи з дитиною з РАС:

- нормалізація тонічної регуляції, розвиток загальної моторики;
- формування базового почуття безпеки та довіри до інших людей, вміння та бажання взаємодіяти з ними, набуття розкнутості та розширення спектра проявів
- сенсорна інтеграція, оволодіння різними способами пізнання дійсності.

Корекційно - розвиткові заняття дітей з аутизмом спрямовані на розвиток 3 видів інтелекту: психомоторного, соціального та загального. Тобто основні освітні лінії розвитку дитини:

- фізичний розвиток,
- соціальний розвиток,
- розвиток мовленнєвих процесів дитини,
- розвиток ігрової діяльності,
- розвиток сенсорної та пізнавальної сфер дитини.

Організація моїх корекційно-розвиткових занять з дітьми з РАС, як вчителя-дефектолога, відбувається за такими напрямками:

1. Розвиток моторики дитини:

- гармонізувати психофізіологічний статус;
- збагачувати руховий репертуар;
- тренувати психомоторні функції та властивості: координованість, статична і динамічна рівновага, спритність, витривалість;
- розвивати дрібну моторику.

2. Сенсорний розвиток та сенсорна інтеграція:

- розвивати моторну імітацію,
- збагачувати чуттєвий досвід,
- формувати полісенсорне сприймання,
- коригувати сенсорну гіперчутливість,
- розвивати відчуття ритму.

3. Соціально-комунікативний розвиток:

- розвинути здатності виконувати соціальні норми та правила поведінки,
- підпорядковуватися інструкціям,
- формувати здатність до наслідування ланцюга дій (імітація),
- формувати здатність до підтримки та ініціювання соціальної взаємодії,
- формувати комунікативні вміння та навички діалогу, стимулювання розвитку зв'язного мовлення,
- виробити певні стереотипи звичок, правил («як завжди») (обов'язковий компонент адаптації, що дає дитині відчуття надійності)
- розвинути навички соціальної поведінки і компетентності (здатність брати участь у соціально-рольових іграх),
- формувати соціально-побутові навички.

Корекційно-розвиткове заняття складається з 4 етапів:

1. Розминка (включає в себе встановлення емоційного контакту з дитиною, спеціально підібрані вправи, які допомагають дитині пізнати своє тіло,

розвивають координацію, вчать утримувати рівновагу. Вона спрямована на взаємодію правої та лівої півкуль,

2. Робота за столом – формування діяльнісної сфери дитини, вироблення певного стереотипу звичок.

3. Основна частина: дитина виконує ряд завдань, які сприяють розвитку навчальних знань, вмінь та навичок, вчать планувати свої дії.

4. Організація взаємодії – дитина вчиться взаємодіяти з педагогом та іншими дітьми, якщо є включення в групове заняття.

Чи багато можуть зробити фахівці ІРЦ в умовах дистанційного навчання, не маючи доступу до дитини?

Для мене умовою успішного дистанційного корекційного навчання дітей з РАС є залучення батьків до спільної роботи: батьки – партнери.

Нині в нашому ІРЦ організовано режим віддаленого надання корекційно-розвиткових послуг:

- телефонне консультування щодо корекційних заходів,
- спілкування за допомогою інтернету, гаджетів.

Ми зважаємо на технічні можливості батьків: не в усіх батьків є смартфони, не кажучи вже про комп'ютери і вміння користуватися Інтернетом. Тому створили максимально комфортні умови для них: домовляємось про те, що будемо відправляти завдання батькам (обов'язково консультуємо з питань його виконання і залишаємося з ними на зв'язку для того, щоб розуміти, чи виконують батьки наші рекомендації і як саме виконують). Надаємо психологічну допомогу у формуванні позитивної мотивації щодо розвитку їх дітей.

Створено групи учасників корекційного процесу з урахуванням віку дитини та необхідних фахівців (з обов'язковим дотриманням захисту персональних даних та конфіденційності). Фахівець надсилає навчальні матеріали батькам (відеоролики, посилання чи власні завдання); обов'язково консультує як потрібно виконувати завдання.

При віддаленій корекції батькам необхідно враховувати:

- що дитині подобається найбільше;
- вправи повинні бути короткі та необтяжливі;
- забезпечити комфорт проведення занять;
- слід заохочувати дитину до співпраці (використовувати матеріальні та соціальні винагороди);
- вправи повинні змінюватись (статична-динамічна)

Досвід свідчить, що майже всі знання, вміння та навички у дітей з РАС формуються під впливом батьків та педагога. Починати потрібно з розвитку загальної та дрібної моторики – з опанування навичок самообслуговування та розвитку життєвих компетентностей (навчитися прибирати іграшки чи застиляти ліжко, мити посуд, прибрати на столі).

Для використання у роботі з дітьми з РАС я створила: **«Карту ресурсів для проведення корекційно-реабілітаційних занять з дітьми дошкільного віку з РАС»** (на допомогу батькам, педагогам та фахівцям).

Вона включає таку корисну інформацію:

- методичні рекомендації та практичний матеріал,
- програми навчання (де вже є корекційні завдання, різні заняття, відеоуроки).

Ми використовуємо не весь відеоурок, а потрібну тему й обираємо саме те завдання у відеоуроці, яке вважаємо доцільним для дитини з аутизмом).

- посилання «Дошкільна дистанційна освіта» щодо формування у дітей знань, умінь та навичок (веселі розваги, пісеньки та вірші, завдання для дошкільника на карантині),
- вправи та посилання щодо розвитку моторики (у тому числі масаж, кінезіологічні та нейровправи),
- посилання щодо корекційно-розвиткових занять з дітьми під час карантину.

Використання у роботі вищевказаної Карти допомагає ефективно організувати корекційно-розвитковий процес з дитиною з РАС, в тому числі під час дистанційної освіти.

Карнаух Олена Миколаївна.

Дистанційна робота практичного психолога з дітьми старшого дошкільного та молодшого шкільного віку з затримкою психічного розвитку (далі – ЗПР) та легким ступенем порушення інтелектуального розвитку.

Діти тягнуться одне до одного, вони хочуть спілкуватись і радіють обличчям, які бачать на екранах моніторів.

Дистанційне навчання можна застосовувати для дітей з ООП, спираючись на **чотири головні принципи дистанційного навчання**, а саме:

❖ Принцип інтерактивності. Усі діти мають навчатися разом, але за допомогою комп'ютерно-інформаційного середовища. Тобто дитина з ООП має продовжити контактувати з друзями, однокласниками, учителем, асистентом вчителя.

❖ Принцип диференціації. Дистанційне навчання передбачає навчання відповідно до можливостей кожного з учасників освітнього процесу.

❖ Принцип індивідуального підходу. З метою організації ефективного навчання обов'язково необхідно враховувати форму порушення дитини з ООП і можливості її комунікації.

❖ Принцип пластичності. Навчання має відбуватися в зручному для дитини темпі.

У дистанційному навчанні батьки мають стати нашими партнерами. Тобто перша робота має відбутися саме з ними, а вже далі з їхніми дітьми. Такі особливості організації спілкування з дітьми з ООП пов'язані з тим, що їх батьки знаходяться поруч з ними та в будь-який момент можуть їй допомогти.

Розглянемо зміст поняття «затримка психічного розвитку» та особливості прояву цього порушення у дітей.

Діти із затримкою психічного розвитку – це особлива категорія дітей з органічними й функціональними порушеннями нервово-психічних процесів, що зумовлюють уповільненість темпу розвитку психіки дитини.

Затримка психічного розвитку проявляється в:

- ✓ недостатності загального запасу знань;
- ✓ нестійкості уваги;
- ✓ поверхневості сприймання;
- ✓ ослабленості пам'яті;
- ✓ недостатній інтелектуальній цілеспрямованості;
- ✓ незрілості мислення;
- ✓ обмеженості уявлень;
- ✓ швидкості втомлювання під час пізнавальної діяльності;
- ✓ затримці мовленнєвого розвитку відповідно нормативно-вікових психофізичних показників розвитку.

Як правило, ЗПР діагностують до кінця дошкільного віку або при вступі до школи.

Причини затримки психічного розвитку у дітей.

Причин, які зумовлюють затримку психічного розвитку у дітей, багато. Це можуть бути:

- несприятливі умови виховання;
- спадкова схильність;
- довготривалі хронічні захворювання у ранньому дитинстві;
- порушення функціонування мозку, що виникають ще під час внутрішньоутробного розвитку;
- ускладнені пологи.

Відповідно до причин в практичній роботі з дітьми із затримкою психічного розвитку більш широко використовується класифікація К. Лебединської, розробленої на основі етіопатогенетичного підходу. В даній класифікації виокремлюються ***чотири основні варіанти затримки психічного розвитку:***

- 1) ЗПР конституційного генезу (спадково обумовлений психічний і психофізичний інфантилізм);
- 2) ЗПР соматогенного генезу (обумовлена інфекційними, соматичними захворюваннями дитини або хронічними захворюваннями матері);
- 3) ЗПР психогенного генезу (обумовлена несприятливими умовами виховання, частими психотравмуючими ситуаціями в житті дитини);
- 4) ЗПР церебрально-органічного генезу (при цьому типі поєднуються ознаки незрілості нервової системи дитини та ознаки парціального порушення ряду психічних функцій).

Розглянемо варіанти ЗПР більш докладніше.

1. Затримка психічного розвитку конституційного походження – гармонійний психічний і психофізичний інфантилізм. При даному варіанті на перший план в структурі порушення виступають риси емоційної і особистісної незрілості. Для таких дітей характерним є: переважання емоційної мотивації поведінки, підвищеність настрою, поверхневність та нестійкість емоцій. Діти легко піддаються навіюванню. Інфантильність психіки часто поєднується з інфантильним типом будови тіла, переважанням емоційних реакцій в поведінці.

Такі діти проявляють творчість у грі. Ця діяльність для них більш приваблива, ніж навчальна. Вчитися вони не люблять і не хочуть. Таким чином, перераховані особливості ускладнюють соціальну, в тому числі і шкільну адаптацію.

Основна корекційна робота з дітьми із ЗПР конституційного генезу полягає у формуванні пізнавальних мотивів (створення проблемних навчальних ситуацій, стимулювання активності дитини на заняттях) із врахуванням типу сімейного виховання.

2. Затримка психічного розвитку соматогенного походження.

ЗПР може виникнути внаслідок тривалого захворювання дитини на хронічні недуги (тонзиліт, панкреатит, гастрит, коліт, цистит, бронхіт, різноманітні алергічні захворювання, ревматизм та ін.). Під впливом загального захворювання організму відбувається ослаблення функції мозку. Хронічні захворювання порушують тонус судин, які живлять мозок, внаслідок чого настає кисневе голодування. До того ж, різноманітні токсичні речовини, які утворюються під час хвороби, отруюють ще несформований і недостатньо стійкий до подібного впливу дитячий мозок.

У дитини настає тимчасова недостатність інтелектуальних функцій, тобто знижується не інтелект дитини, а його продуктивність внаслідок порушення пам'яті, уваги, працездатності. Отже, ця форма ЗПР виникає у дітей із хронічним соматичними захворюваннями.

Також важливе місце має і затримка емоційного розвитку – соматогенний інфантилізм, обумовлений рядом невротичних нашарувань – невпевненістю, боязливістю, пов'язаними з відчуттям своєї фізичної неповноцінності, а іноді поставленим режимом заборон та обмежень, в якому знаходиться соматично ослаблена або хвора дитина. Такі діти – «домашні», в результаті чого коло спілкування у них обмежене, порушуються між особистісні відносини. Часто виникає вторинний інфантилізм, формуються риси емоційно-особистісної незрілості, що поряд зі зниженою працездатністю і підвищеною втомлюваністю не дозволяє дитині досягти вікового розвитку.

Корекційна допомога таким дітям полягає у тому, щоб навчити дитину продуктивним видам діяльності (моделюванню, малюванню, конструюванню), орієнтуватись у часі, сприяти розвитку позитивного міжособистісного спілкування, формувати навички самоконтролю.

3. Затримка психічного розвитку психогенного генезу.

При ранньому виникненні і довготривалому впливі психотравмуючих факторів можуть виникнути стійкі порушення нервово-психічної сфери дитини, що призводить до невротичних і неврозоподібних порушень, патологічного розвитку особистості. В такому випадку може спостерігатись розвиток особистості за нестійким типом: у дитини переважають імпульсивні реакції, невміння контролювати свої емоції. В умовах гіперопіки формуються егоцентриські установки, нездатність до вольових зусиль, до праці. У психотравмуючих умовах відбувається невротичний розвиток особистості. В одних дітей при

цьому спостерігається негативізм, агресивність, істеричні прояви, а у інших – боязливість, сором'язливість, страхи, мутизм. При даному виді ЗПР на перший план також виступають порушення в емоційно-вольовій сфері, зниження працездатності, несформованість довільної регуляції поведінки.

Психолого-корекційною роботою при ЗПР психогенного генезу є: формування пізнавальних мотивів (створення проблемних навчальних ситуацій); стимулювання активності дитини на заняттях; навчання контролю за результатами та способом діяльності (через моделювання за зразком, самостійне малювання, вправи на розвиток уваги, дидактичні ігри).

4. ЗПР церебрально-органічного генезу. Це найпоширеніша і найтяжча форма ЗПР у дітей, яка пов'язана з ураженням головного мозку й викликає найбільш виражені порушення емоційно-вольової та пізнавальної діяльності загалом. У дитини затримується формування всіх провідних видів діяльності, у тому числі і навчальної.

Причинами виникнення цієї форми ЗПР може бути:

- патологія переважно другої половини вагітності;
- вплив токсичних речовин, зокрема, алкоголю, тютюну, наркотиків упродовж усієї вагітності;
- токсичні речовини, які є у навколишньому середовищі (свинець, радіоактивне випромінювання);
- загроза викидня, важкі вірусні інфекції, резус та групова несумісність крові плоду й матері та ін.

Корекційна допомога співпадає із тією, що надається при ЗПР соматогенного генезу.

Під час навчання дітей із ЗПР необхідно розвивати працездатність, уміння зосереджувати увагу та цілеспрямовано працювати: ставити перед собою мету, усвідомлювати способи її досягнення, адекватно оцінювати результати; доцільно розвивати навчальну мотивацію, бажання вчитися, віру дитини у власні можливості.

Під час розвитку пізнавальної діяльності доцільно:

1) Спеціально вчити розрізняти та називати колір, форму, розмір предметів, їх розташування у просторі, застосовувати ці знання практично; виділяти та пояснювати просторові відношення між предметами, використовувати це у практичній діяльності.

2) Формувати вміння орієнтуватися в сторонах предметів, які знаходяться перед дитиною – визначати орієнтири на аркуші паперу, в альбомі; вміти

знаходити верх і низ, правий і лівий бік тощо. Розуміння просторових відношень впливає і на мовленнєвий розвиток дитини.

3) Формувати вміння працювати за інструкцією, послідовно виконувати завдання. Таку роботу можна проводити під час конструювання, малювання, ліплення. Виготовлення навіть простих фігурок з пластиліну чи глини потребує узгоджених рухів і актів сприймання, аналізу зразка за різними ознаками та відтворення цих ознак у виробі. Крім того, робота з пластичним матеріалом розвиває дрібні рухи кисті руки, що позитивно впливає і на мовленнєву функцію.

Корекційна робота будується залежно від особливостей прояву ЗПР.

Основними напрямками корекційно-розвиткової роботи є: розвиток психомоторики, мовлення, емоційно-вольової сфери, формування пізнавальної, навчальної та предметно-практичної діяльності.

Під час роботи з дітьми з ЗПР враховують високу стомлюваність і низьку працездатність, недостатню сформованість логічного запам'ятовування, просторового сприйняття, логічного мислення і активної функції уваги; незрілість емоційно-вольової сфери. Психолого-педагогічна корекція здійснюється з урахуванням психологічних особливостей дітей із ЗПР відповідно до вікової групи. Зміст і організацію корекційної діяльності спрямовано на розвиток компенсаторних механізмів становлення психіки й діяльності дитини; на подолання і попередження вторинних порушень розвитку пізнавальних процесів, поведінки, особистісної сфери.

Проведення дистанційних занять розпочинається з консультації батьків. Треба розповісти батькам і пояснити, як саме вони мають себе поводити.

Корекційно-розвиткові заняття можна проводити в онлайн-форматі у програмі Zoom. Це можуть бути індивідуальні і групові форми роботи. Так, наприклад, з метою ефективної організації корекційно-розвиткових занять, налагодження зв'язку з батьками дистанційно фахівцями Терешківського ІРЦ створено спільноту в соціальній мережі Facebook. Для дистанційної освіти можна використати також Viber, створивши спільноту для батьків. Якщо немає інтернету та гаджетів консультиємо батьків іншим способом, в залежності від їх можливостей.

Заняття спрямовуються на розвиток життєвих компетентностей та соціально-побутового орієнтування в умовах домашнього середовища: навчити дитину мити посуд, разом приготувати сніданок, прибирати на столі, застеляти ліжко та безліч іншого.

З власного досвіду можу сказати, що у дітей із ЗПР розумові дії формуються із відставанням й недостатньо продуктивно, до того ж, недосконалыми є процеси пізнавальної діяльності: звужене й обмежене сприймання, недостатня пам'ять та увага. Тому таких дітей потрібно спеціально вчити розрізняти та називати колір, форму, розмір предметів, їх розташування у просторі, вміти застосовувати ці знання практично. Під час занять слід

пам'ятати, що дитина, яка відстає у психічному розвитку не лише пасивна, а й легко відволікається. Тому, коли навчаємо дитину, ніщо не повинно відволікати її від заняття. Необхідно прибрати зайві речі в найближчому оточенні, подбати щоб було тихо і сам дорослий не відволікався на сторонні справи. Заняття проводяться у формі гри. Це дуже важливо, тому що діти ще не готові цілеспрямовано навчатися, нові знання найкраще засвоюють тоді, коли вони викликають інтерес, представлені у доступній формі.

Для розвитку дитини із ЗПР корисні заняття ліплення, малювання, розфарбовування. Дитина швидше навчиться аналізувати предмети, якщо її залучати до виготовлення різних аплікацій, малювання, розфарбовування, створення виробів з природного матеріалу.

Дитина 6-7 років має навчитися описувати знайомий предмет, використовуючи знання про колір, форму, розмір. Зазвичай, коли діти самостійно розглядають предмет, вони майже нічого не можуть розповісти про його властивості. Це можна проілюструвати таким прикладом. Дошкільникам із ЗПР демонструється іграшка, наприклад «Буратіно». Вони правильно називають іграшку: «Буратіно», розповідають, що бачили його на малюнку у книжці або чули про нього казку, бачили фільм тощо, але не називають ніяких суттєвих ознак. Тобто дитина, дивлячись на предмет, не аналізує його, а лише пригадує, що чула про нього раніше. На прохання уважніше розглянути іграшку «Буратіно» і розповісти про неї діти, переважно, висловлюють емоційну оцінку; інколи називають одну-дві ознаки, а потім вдаються до фрагментарного переліку частин іграшки, називаючи окремі її властивості, або ж знайомі кольори («У нього штанці сині», «У нього шапка червона» тощо).

Різнобічний і послідовний аналіз ґрунтується на вмінні розрізняти кольори, форму й величину предмета, розташування предметів та їх частин у просторі. Цьому вмінню дитину слід спеціально навчати. Для описування треба добирати відомі дитині предмети, іграшки, малюнки. Спочатку дорослий демонструє зразок опису конкретного предмета. Наприклад: «Це лялька. Ляльку звати Людмила. У неї блакитні очі, біле волосся, рожеві щоки, червоні губи, маленький ніс. Вона усміхається. Одягнена лялька у плаття синього кольору і білий фартушок. На ногах – білі шкарпетки і сині черевички. На голові блакитний бант. З лялькою діти граються, годують, кладуть спати, одягають її». Потім обирають інший предмет. Дорослий нагадує дитині, в якій послідовності потрібно розповідати, запитуючи: «Як це називається?», «З чого зроблений?», «Для чого потрібний?»

У процесі аналізу предмета важливо підтримувати тісний зв'язок між спостереженням, практичною діяльністю та розвитком мовлення дитини.

Організувати практичну діяльність, спрямовану на виділення певних ознак предмета, можна під час безпосередньої дії з ним. Наприклад, разом із дитиною порівняти листя з різних дерев і кущів шляхом накладання один на одного; з'ясувати ознаки листків, обвівши їх контури олівцем на папері; визначити на дотик особливості поверхні та інше. Як зазначено вище, батьки є наші партнери, тому варто їм пояснити, як виконувати ігрові вправи на розвиток пізнавальних процесів та дрібної моторики кисті руки. Слід запитати батьків чи в них є

матеріали, які треба для розвитку моторики. Якщо немає – треба передати ці матеріали або пояснити, як зробити їх власноруч. Пізнавальні процеси та дрібну моторику кисті руки найкраще розвивати за допомогою вправ (малювання, зафарбовування, креслення геометричних фігур різної конфігурації та їх заштриховування, конструювання, ліплення, викладання мозаїки, робота з пазлами, аплікація). У дітей з ЗПР спостерігається недостатній рівень розвитку сприймання. Тому такі діти:

- виявляють необхідність використовувати більше часу для сприймання й переробки сенсорної інформації;
- мають недостатні, фрагментарні знання.

Наприклад, під час складання простих візерунків із геометричних фігур діти з ЗПР часто не можуть здійснити повноцінний аналіз форми, встановити симетричність, тотожність частин конструйованих фігур, розташувати конструкцію на площині, з'єднати її в єдине ціле. Порушення розвитку зорово-просторового сприймання і розпізнавання значно впливає на діяльність дітей із ЗПР під час малювання, конструювання, гри. Низька здатність дітей із ЗПР орієнтуватися у завданнях зумовлює труднощі під час розфарбування деталей предметів. Спостерігається також неповне сприймання правил в процесі гри, здійснення багато зайвих дій під час малювання, конструювання тощо.

Коли діти виконують вправи, батьки їм допомагають. Допомога батьків не має бути надмірною, оскільки в якийсь момент дитина може перекласти відповідальність на дорослого, який сидить поруч.

Батьки мають допомагати, а не робити замість дитини. Обов'язково треба просити батьків про зворотний зв'язок. Можна використати Viber, щоб батьки надсилали малюнки, аплікації, вироби з пластиліну, одним словом все те, що дитина виконувала.

Якщо батьки весь час будуть з педагогами на зв'язку, то вони знатимуть, що батьки справді займаються з дітьми.

У педагогічній роботі з дітьми із ЗПР насамперед потрібно виходити з того, що вони мають значний потенціал розвитку, повноцінна реалізація якого залежить від адекватності побудови освітнього процесу. Своєчасна організація корекційного впливу є основним чинником, що зумовлює соціальну адаптацію і реабілітацію дитини з ЗПР.

Пропоную **методичні рекомендації педагогам, які працюють з дітьми з ЗПР в інклюзивному просторі**. Сподіваюсь, що вони допоможуть удосконалити роботу з дітьми з ЗПР та полегшити працю педагога.

Методичні рекомендації педагогам щодо роботи з дітьми з ЗПР в закладі освіти з інклюзивним навчанням

•Оскільки основною характерною рисою дітей із ЗПР є недостатність знань про навколишній світ, то необхідно акцентувати увагу на розвитку у них

спостережливості, досвіду практичної діяльності, формуванні навичок і вмінь самостійно оволодівати знаннями та користуватись ними.

- Знаючи про недостатню активність і несміливість дітей із ЗПР в оперуванні навіть наявними у них знаннями, максимально стимулювати їхню активність на заняттях, підтримувати навіть незначні успіхи і акцентувати на цьому увагу інших дітей з метою створення навколо атмосфери позитивного і дружнього до них ставлення й постійної підтримки.

- Зосередити увагу на сильних сторонах дитини та спиратися на них у процесі навчання. Водночас будьте готові до того, що доведеться поступово заповнювати прогалини в знаннях, уміннях і навичках школяра.

- Добирати завдання за принципом максимальної зрозумілості для дитини.

- Контролювати зміни напруження уваги та її спаду.

- Подавати зміст навчального матеріалу невеликими частинами, використовуючи мультисенсорний підхід (слуховий, візуальний, маніпуляційний).

- Для покращення організації обмежити до мінімуму відволікаючі фактори.

- Спільно з педагогом поетапно аналізувати виконання завдання.

- Надавати дитині достатньо часу для виконання завдання та практичного застосування нових умінь і навичок. Однак слід пам'ятати, що надто тривале виконання однієї справи може стомити її.

- Використовувати багаторазові повторення, чіткі одноступінчасті інструкції та алгоритм поетапного виконання дій.

- Підвищувати мотивацію навчальної і пізнавальної діяльності шляхом постійної підтримки і стимулювання, у випадку необхідності зменшувати кількість завдань, які даються на самостійне опрацювання.

- Дещо сповільнити темп навчання, зважаючи на знижені психічну витривалість і розумову працездатність учня. Будьте терплячими, якщо учневі потрібно пояснити чи показати щось багаторазово.

- Практикувати прикладне застосування набутих учнем знань.

- Урізноманітнювати навчальну діяльність, однак забезпечувати плавний перехід від одних видів діяльності до інших.

Пропонуємо Вам ознайомитися з *порадами для батьків*, які виховують дітей із ЗПР:

1. Не сподівайтесь, що ЗПР мине сама по собі або, що ви, доклавши зусиль, зможете швидко подолати це відставання. Важливо не забувати: кожна дитина, хвора чи здорова –індивідуальність, яка потребує особливого підходу, має притаманний лише їй темп та специфіку розвитку, свої можливості.

2. Розвивайте вміння спілкування з дітьми:

- ✓ Будуйте взаємини з дитиною за допомогою розуміння, довіри і тепла.
- ✓ Контролюйте поведінку дитини, не нав'язуючи жорстких правил.
- ✓ Уникайте надмірної м'якості та завищених вимог до дитини.
- ✓ Не вказуйте категорично, уникайте слів «ні» і «не можна».
- ✓ Повторюйте своє прохання одними і тими ж словами багато разів.
- ✓ Для підкріплення усних інструкцій використовуйте зорову стимуляцію чи методи заохочення.
- ✓ Запам'ятайте: балакучість, рухливість і недисциплінованість дитини не є навмисними.
- ✓ Завжди слухайте те, що хоче сказати дитина.
- ✓ Встановіть точний розпорядок дня для дитини та всіх членів сім'ї.
- ✓ Уникайте впливів відволікаючих чинників під час того, коли дитина виконує завдання, не перевтомлюйте дитину завданнями.
- ✓ Не застосовуйте фізичне покарання! Якщо є необхідність удатися до покарання, то доцільно використовувати сидіння в певному місці після скоєння вчинку.
- ✓ Більше хваліть дитину, вони чутливі до негативних стимулів, діти із ЗПР не сприймають доган і покарань, проте чутливі до заохочень.
- ✓ Давайте завдання, які не потрібно відкладати на інший час.
- ✓ Допомагайте дитині розпочати виконання завдання оскільки це найважчий етап.

3. Формуйте мовлення дитини.

З метою прискорення розвитку зв'язного мовлення частіше спонукайте дитину розповідати про побачене на прогулянці, в парку, на вулиці, дорогою у дитячий садок.

Дуже важливо вчити говорити дитину виразно, дослухатися, як говорять дорослі. Тому під час читання оповідання або казки важливо створювати перед маленьким слухачем яскраву й правдиву картину зимового лісу, переживання дівчинки, яка заблукала в лісі, радість зайчика, котрий знайшов свою маму. Це викликатиме у дитини відповідні почуття, що безпосередньо впливатимуть на її мовленнєвий та емоційний розвиток.

Вчимося розглядати сюжетні малюнки.

Розширюватиме знання про навколишній світ, збагачуватиме словник і розвиватиме мовлення дитини систематичне розглядання сюжетних малюнків. Дитину із ЗПР потрібно вчити розповідати за малюнками. Для цього можна використати ілюстрації з художніх книжок, дитячих журналів. Під час

розглядання малюнка дорослому слід скеровувати сприймання дитини, ставлячи запитання, наприклад, такі: «Хто зображений на малюнку?», «Що роблять звірі?», «Звідки видно, що зайчик плаче?», «Як ти думаєш, лисичці шкода зайчика?». Необхідно привертати увагу до деталей, які важко помітити, пояснювати їх значення, якщо вони малозрозумілі, активізувати висловлювання дитини. З часом, разом із дитиною можна придумувати назви до малюнків, складати розповідь про одного з персонажів.

4. Формуйте знання про довкілля.

Предмети, які сприймаються, мають позначатися словом, водночас слово завжди має підкріплюватися чуттєвим досвідом. Формуючи у дитини знання про навколишній світ, батькам слід обов'язково домогтися зв'язку між відчуттям і словом, сприйманням і словом, уявленням і словом.

5. Розвивайте пізнавальну діяльність.

У дітей із ЗПР розумові дії формуються з відставанням і недостатньо продуктивно, до того ж процеси пізнавальної діяльності недосконалі: звужене й обмежене сприймання, недостатня пам'ять та увага. Тому дітей потрібно спеціально вчити розрізняти та називати колір, форму, розмір предметів, їх розташування у просторі, вміти застосовувати ці знання практично. Заняття проводити у формі гри.

На нашу думку, батьківська любов і професіоналізм фахівців допоможуть дитині впоратися з будь-якими труднощами.

Подолання труднощів у навчанні – це результат спільної тривалої та кропіткої роботи педагогів, психологів, батьків. Сподіваємося, що зазначені поради будуть корисними для повсякденної роботи педагогам, які навчають дітей з ЗПР та їхніх батьків.

Наріжна Валентина Анатоліївна.

Досвід дистанційної корекційно-розвиткової роботи з дітьми з особливими освітніми потребами та з освітніми потребами фахівців «Інклюзивно-ресурсного центру Піщанської сільської ради».

Комунальна установа «Інклюзивно-ресурсний центр Кременчуцької районної ради» засновано 06.12.2018 р. Сформовано штат та розпочав роботу центр з 01.06 2019 р., а в повному складі розпочав працювати з 01.09.2019 року. Обслуговував 9 закладів загальної середньої та 4 заклади дошкільної освіти. В рамках адміністративно-територіальної реформи в Україні змінилася конфігурація Кременчуцького району. Було утворено нові об'єднані територіальні громади, в тому числі і збільшилися вдвічі Піщанська та Кам'янопотоківська ОТГ.

30 грудня 2020 року Комунальна установа «Інклюзивно-ресурсний центр Кременчуцької районної ради» змінив свого засновника та отримав назву Комунальна установа «Інклюзивно-ресурсний центр Піщанської сільської ради». Це збільшило об'єм роботи вдвічі – додалося 9 закладів загальної середньої та 9 закладів дошкільної освіти на території Піщанської сільської ради, яка на сьогодні складається з 9 старостатів. На сьогоднішній день ми обслуговуємо дві найбільші сільські громади Кременчуцького району – Кам'янопотоківську та Піщанську на правому та лівому березі Дніпра.

Дистанційне надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг в комунальній установі «Інклюзивно-ресурсний центр Піщанської сільської ради» добре налагоджено для дітей і склало за 2020 рік 60 дітей від 2-х до 18 років. Ми надаємо послуги дітям з ООП (тим, що потребують індивідуального, інтегрованого чи інклюзивного навчання) та дітям з освітніми потребами – ті, що мають потреби, які можливо задовольнити за короткий термін часу (від 3-х місяців до 1-го року). Найчастіше це діти з освітніми потребами, що потребують залучення 1-2 фахівців, як правило – вчителя-логопеда та/або вчителя-реабілітолога. Виправивши логопедичне, фізіологічне чи психологічне порушення, діти благополучно продовжують навчання в школі чи садочку. Наприклад,

1) учень 1 класу Білецьківського НВК Кам'янопотоківської ОТГ Кременчуцького району мав наслідки складного перелому локтєвого суглобу ведучої правої руки. За 2 місяці реабілітації відновилася функція руки і дитина стала писати літери і цифри, складати конструктори.

2) діти з моторною алалією потребували послуг вчителя-логопеда при постановці окремих звуків. Деяким дітям з ООП потрібен був тривалий час для реабілітації (кілька років).

3) 4 дітей із ДЦП різної локалізації, генетичними захворюваннями порушення обміну сірковмісних кислот (мітохондріальною недостатністю, непереносимістю галактози, інших тваринних і рослинних білків). Одного хлопчика ми вчили рік самостійно піднімати голову. На сьогодні він здобуває інклюзивну освіту, сам пише, читає, грає в шашки, складає конструктор.

4) іншій дитині було знято діагноз ЗПР, залишилася лише затримка мовного розвитку (далі – ЗМР).

5) робота з ученицею 7 класу, яка мала частковий параліч голосових зв'язок, дала позитивний результат: зараз дівчина не соромиться відповідати в класі.

б) п'ятеро наших немовних дітей починають говорити.

7) дитину зі складним порушенням зору (поле зору складає 40 см) ми вчимо орієнтуватися в просторі за допомогою інших аналізаторів.

8) туговухий немовний хлопчик, що навчається у 9 класі заговорив.

І таких прикладів кожен із працівників ІРЦ може привести багато.

На підставі листа Міністерства освіти і науки України від 15.12.2020 № 1/9-692 щодо запровадження невідкладних заходів, спрямованих на належну організацію, в тому числі і корекційно-розвиткового процесу, у дистанційній формі, листа Департаменту освіти і науки Полтавської облдержадміністрації від 05.01.2021 № 03.02-18/3 щодо організації роботи ІРЦ та з метою запобігання поширенню захворювання на коронавірус COVID-19 в комунальній установі «Інклюзивно-ресурсний центр Піщанської сільської ради» створено систему роботи з дистанційного надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг:

1. На блозі ІРЦ за посиланням <https://kremrirts.blogspot.com/> в березні 2020 року створено сторінку «Діяльність ІРЦ (заняття, заходи, дистанційна робота)», яка містить інформацію загального характеру про карантинні заходи.

2. Кожним фахівцем (вчителем-логопедом, вчителем-дефектологом (олігофренопедагогом, вчителем-реабілітологом, сурдопедагогом, практичним психологом) створено сторінки, де розміщена візуальна та теоретична інформація до занять, яка підібрана спеціально для використання в домашніх умовах. Текст занять розміщується на сторінці в той день, який дитина відвідує фахівців.

3. Наступним кроком є саме проведення заняття. Для кожної дитини цей етап дистанційної роботи є індивідуалізованим:

- Для деяких дітей достатньо проконсультувати батьків і заняття гарантовано буде проведено і навіть не один раз (батьки з минулого карантину знають, де знаходяться заняття для їхніх дітей). Це ті родини, які мають окрім стаціонарного комп'ютеру ще і якісний швидкісний інтернет. Для таких батьків часто буває достатньо попередньої консультації фахівця.

- Для інших дітей використовується, як супровід до тексту, розміщеного на блозі, відеозв'язок через Viber, Skype. Це діти, які потребують синхронного супроводу фахівця.

- Для деяких вихованців, як супровід до тексту занять, розміщених на блозі, використовується телефонний зв'язок. Це діти, які мають кнопкові телефони.

- Для дітей, що проживають в населених пунктах з відсутнім якісним швидкісним інтернетом, заняття будуються лише на аудіальній інформації по телефону. Це діти з моторною алалією, де відбувається постановка окремих звуків. Звісно, що таке заняття є недостатньо якісним, але часто спрацьовує.

4. Програма для надання психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових послуг переглядається з огляду на спосіб комунікації з дитиною фахівцями центру за погодженням із батьками так часто, як швидко змінюються умови надання послуг (можливостей батьків, якості зв'язку, вільного часу батьків і дитини, стану здоров'я дитини)

5. До кінця канікул (осінніх, зимових, весняних і літніх) у закладах загальної середньої освіти заняття на блозі розміщуються лише для дошкільників згідно розкладу. У центрі існує два розклади: на канікулярний час для школярів також призупиняються заняття. Дошкільники продовжують отримувати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги. Другий розклад охоплює всіх здобувачів послуг.

6. Існує незначний відсоток батьків (у нас 4 дітей), які з різних причин не організують заняття вдома з дітьми. Це потрібно психологічно прийняти фахівцям. Це батьки, що мають адиктивну поведінку; вимушені трудові мігранти, які залишили дітей на бабусь і дідусів, які не розуміються на нових онлайн-технологіях.

7. В онлайн-форматі ми плануємо проводити ресурс-студії для батьків. Для цього вже зроблено попередню роботу: фахівцями розміщено на блозі комплекти матеріалів з питань, що будуть розглядатись на ресурс-студії для попереднього ознайомлення батьками. Для отримання зворотного зв'язку від батьків ми пропонуємо обговорення зі спеціалістами центру під час онлайн-конференції питань, які виникли.

8. Для прийому заяв онлайн на проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини було розміщено представниками органів управління освітою громад і старостатів в приміщеннях органів влади та продуктових магазинах мікрорайону обслуговування центру об'яви про прийом документів з номерами телефонів фахівців та посиланнями на блог, де можна задати питання щодо розміщення документів.

Таким чином, дистанційна робота – це краще, ніж повне припинення надання послуг для дітей. Але корекційно-розвиткові та психолого-педагогічні послуги у дистанційному форматі не дають такого ж результату, як і очні (за винятком легких порушень розвитку, з якими легко справитися батькам після

консультації з фахівцем). Для цього є ряд об'єктивних і суб'єктивних причин: відсутність контакту спеціаліста і дитини, дошкільний вік вихованців, недостатнє бажання і терплячість батьків, відсутня спеціальна кваліфікація для такого виду діяльності, відсутність якісного швидкісного інтернету, потрібної техніки, транспорту тощо. Дистанційні заняття можна використовувати, як тимчасову форму роботи, строком не більше, ніж 1-2 місяці. Після цього діти втрачають темп у засвоєнні матеріалу та попередньо набуті навички.

Дмитренко Юлія Миколаївна.

Досвід дистанційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами практичного психолога Комунальної установи «Інклюзивно-ресурсний центр» Диканської районної ради Полтавської області.

Дистанційне навчання – це одна з форм організації освітнього процесу, під час якого всі уроки або частину занять проводять з використанням сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій за умови територіальної віддаленості викладача й учнів.

Головне *завдання дистанційного навчання* дітей з ООП – розвиток творчих та інтелектуальних здібностей людини за допомогою відкритого і вільного використання всіх освітніх ресурсів і програм, у тому числі доступних в Інтернеті.

Процес дистанційного навчання дітей з ООП є трьохстороннім: дитина-РІЦ-батьки й складається з кількох етапів: планування, мотивація і моніторинг.

Принципи і особливості дистанційного навчання

Дистанційне навчання можна застосовувати для дітей з ООП, спираючись на чотири головні принципи дистанційного навчання, а саме:

- Принцип інтерактивності. Усі діти мають навчатися разом, але з допомогою комп'ютерно-інформаційного середовища. Тобто дитина з ООП має продовжити контактувати з друзями, однокласниками, учителем.

- Принцип диференціації. Дистанційне навчання передбачає навчання за можливостями кожного з учасників навчального процесу, тут застосовуються технології різнорівневого навчання.

- Принцип індивідуального підходу. Обов'язково треба враховувати форму порушення дитини з ООП і можливості її комунікації для того, щоб вона ефективніше продовжила навчання.

- Принцип пластичності. Навчання має відбуватися в необхідному темпі учня. Якщо один учень з ООП швидко адаптувався до онлайн-уроків, може висидіти їх, то іншому учню буде складно адаптуватися і він може не зрозуміти, що відбувається подальше навчання і що на моніторі – це все живі люди, які його раніше бачили, яких він добре знає. Тож треба враховувати темп учня.

Як визначити навантаження

Пропоную починати дистанційне навчання з того, що батьки спостерігають за своєю дитиною з ООП, аналізують ці спостереження разом з учителем та асистентом вчителя, а потім командою визначають навантаження. Батьки мають спостерігати за власною дитиною з ООП протягом тижня і

записувати в блокнот те, що вони бачать. Наведемо *орієнтовний перелік предметів спостережень*:

- Адаптація до нового режиму дня/ тижня/ місяця. Чи швидко дитина адаптувалася до нового режиму дня? Чи вона повільно адаптується, чи вона кожного ранку одягається й показує мамі, що треба йти в школу, тому що вона звикла ходити в школу?
- Рівень тривожності та емоційних спалахів. Чи тривожиться дитина, чи стала більш або менш тривожною? Який у неї рівень тривожності: високий чи низький? Чи бувають емоційні спалахи в дитини?
- Який емоційний стан за тиждень переважає: чи дитина спокійна, чи сонлива, агресивна, чи особливо обережна?
- Чи бере участь у дистанційному навчанні.
- Поведінка дитини.
- Улюблена діяльність удома.

Педагогам, які працюють з дітьми з ООП важливо після спостережень за вихованцями відмічати та використовувати у подальшій роботі інформацію про труднощі, з якими стикаються такі діти, чого вони не можуть зробити, а також їх сильні сторони (що вони можуть зробити). Наприклад, у нас є учень, який не може сидіти біля комп'ютера, але може стоячи займатися 15 хвилин і ми йому дозволяємо стояти. Раджу Вам у своїй роботі також спиратися на сильні сторони дитини.

Навантаження дитини з ООП визначається індивідуально, з огляду на можливості кожної дитини і підбирається командою. Навантаження можна скласти на тиждень і після провести аналіз, що вдалося зробити, від чого дитина сильно втомлювалася, що потрібно змінити.

Робота з батьками

Рекомендації батькам дітей з ООП:

- ❖ Спокійний емоційний стан. Часто тривожний стан батьків передається дітям з ООП, тому ми, як учителі, маємо підтримати батьків, щоб вони натомість підтримали дітей з ООП.
- ❖ Допомога та підтримка дитини з ООП.
- ❖ Допомога з онлайн- та офлайн-заняттями. Є діти з ООП, які будуть сидіти самостійно і виконувати завдання, але здебільшого самостійно не можуть, їм потрібна допомога дорослого. Тож потрібно знайти момент, коли батьки можуть сісти поруч із дитиною й допомогти виконати завдання.

❖ Підготовка матеріалів та наочності на уроки. Вчителі попередньо погоджують матеріали й наочність, які необхідні на онлайн-уроці, і батьки все це готують.

❖ Батьки є каналом комунікації між учителем і дитиною з ООП та між дитиною й іншими дітьми в класі. Важливо, щоб батьки стали нашими партнерами в навчанні. Вчителям потрібно витратити більше часу для налагодження співпраці з батьками. Але це потрібно зробити, адже батьки знаходяться безпосередньо поруч із дитиною й можуть їй допомогти у будь-який час.

Модель сім'ї вже передбачає, що батьки є найпершими і найголовнішими учителями для дітей.

Будьте другом, допомагайте, дивіться разом навчальні відео, обговорюйте їх тощо. Відійдіть від тотального контролю, постійних нагадувань, перфекціонізму і прагнення зробити з дитини найуспішнішу людину століття.

Допоможіть вашій дитині, якщо у неї щось не виходить чи поганий настрій. Завжди підтримуйте. Хваліть дитину за виконану роботу, щоб вона завжди була націлена на конкретний результат.

Методи заспокоєння учнів і зняття напруження

Методи заспокоєння учнів і зняття напруження обов'язково додавайте у свої уроки і пропонуйте батькам дітей з ООП користуватися різним обладнанням, навіть на онлайн-уроках з метою заспокоєння (наприклад, розминати кольорове тісто і водночас слухати навчальний матеріал).

Методи заспокоєння учнів з ООП та зняття їх напруження:

- ✓ розминання кольорового тіста;
- ✓ малювання та письмо;
- ✓ використання обтяжувальних жилетів (Батькам, які не мають можливості купити обтяжувальні жилети, рекомендую насипати квасолю чи рис у кишені й зашити їх. Такий жилет буде заспокоювати учня, а також він краще відчуватиме своє тіло);
- ✓ малювання пінкою для гоління (цей метод можна використати після онлайн-уроку);
- ✓ закутування дитини (Є діти, які ховаються під стіл чи під стілець на заняттях. Можна взяти ковдру або кілька, закутати учня й посадити його біля екрану, щоби він хоча б почав слухати те, що відбувається);
- ✓ обійми та глибоке дихання;
- ✓ першу емоційну допомогу вчіть із дітьми, щоб вони могли впоратися зі своїми емоціями.

Для роботи з дітьми з ООП обов'язково потрібні такі ***комунікативні картки***, що виготовляють батьки:

- Картки «так/ні». Вчитель ставить закрите запитання, а учень дає відповідь, піднімаючи певну картку. Для дітей із порушення зору батьки виготовляють тактильні картки, де написано «так» (є, наприклад, тактильний зелений кружечок) або «ні» (тактильний червоний трикутник або квадрат).

- Картки з певними словами-відповідями.

- Піктограми.

- Картки-картинки. Дітям із порушенням опорно-рухового апарату, які не можуть утримати картку, краще утримувати об'ємний предмет, можна взяти два кубики зеленого й червоного кольорів.

- Кубики, браслети (червоний-зелений). Червоний браслет на одній руці, зелений – на іншій. Дитина просто підймає руку.

- Картка зі знаком питання.

- Картки візуальної підтримки навчання.

- Картки з літерами та цифрами. Наприклад, вербальний диктант, коли вчитель задає приклад, учні його розв'язують і цифрами показують на картці відповідь.

- Сигнальні картки з емоціями, стікерами. В умовах карантину вчителю необхідно просто говорити про емоції, емоційний стан кожної дитини і знати, що дитина відчуває в цей момент.

Рекомендації щодо умов організації дистанційного навчання дітей з порушеннями опорно-рухового апарату

Під час організації освітньої діяльності дітей з порушеннями опорно-рухового апарату важливе значення має створення таких умов, які б дали змогу опанувати знання з опорою на збережені функції організму дитини:

- модифікація змісту навчальних завдань до особливих освітніх потреб дитини, що полягає у зменшенні обсягу та спрощенні характеру матеріалу, спрощенні складного матеріалу;

- використання наочності у процесі навчання. Наочність має бути конкретною, без абстрактних зображень і деталей, що відволікають від сприймання об'єктів;

- повторюваність у навчанні. Доцільно використовувати варіативність засобів та методів повторення для запам'ятовування матеріалу;

- позитивне оцінювання навіть найменших успіхів дитини;

– чіткий виклад та уточнення навчального завдання, використання розвиваючих ігор тощо;

– заохочення дитини до опису, уточнення виконання нового завдання;

– вибір (з боку батьків та дитини) і рекомендації (з боку педагогів) найзручніших засобів для фіксації навчальної інформації (наприклад, аркуші у клітинку краще використати навіть на уроках української мови);

– передбачення оптимального навантаження письмових робіт з урахуванням порушень загальної та дрібної моторики пальців рук;

– передбачення варіативності письмових робіт – не лише самостійне письмо, а й роздаткові картки з друкованою основою;

– збільшення часу на виконання письмових завдань.

У разі порушень зорово-просторової координації варто використовувати наступні прийоми: спеціально вказати (різні позначення) рядок і місце, де потрібно починати писати, малювати;

– позначати відстань між рядками чи частинами завдання;

– під час виконання арифметичних дій у стовпчик можна розфарбувати клітинки олівцем, наприклад, сотні – зеленим, десятки – синім, одиниці – червоним;

– використовувати перфокарти;

– під час читання використовувати спеціальні закладки з прорізами для фіксування слова, словосполучення чи речення;

Рекомендації щодо умов організації дистанційного навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку

У дитини з порушеннями інтелектуального розвитку спостерігаються низький рівень активності та пізнання; її безпосередні потреби та емоційні прояви не підпорядковуються мисленню, а й, відтак – не усвідомлюються і не контролюються самою дитиною. Часто у таких дітей можна спостерігати прояви почуттів. Недостатній розвиток мислення, його критичності обмежує можливість дітей аналізувати свою поведінку. Для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку характерні труднощі в соціальній адаптації, формуванні інтересів. У багатьох із них порушується фізичний розвиток, виникають труднощі артикуляції, рухової моторики, порушується нормальний розвиток пізнавальних, психічних процесів, погіршується сприймання, пам'ять, словесно-логічне мислення.

Загальні рекомендації щодо розвитку когнітивної сфери

Сприймання: поділ складного матеріалу на частини; збільшення часу для усвідомлення завдання; уповільнення темпу викладу матеріалу; використання наочності, активізація знань дітей з метою використання їх власного досвіду; порівняння сприйнятого зі зразком.

Увага: допомога у перевірці правильності виконаних дій; формування навичок самоконтролю; навчання вмінню порівнювати свої роботи зі зразком.

Пам'ять: мінімальна кількість нових термінів, понять на одному занятті; поділ матеріалу на частини; повторення матеріалу; закріплення вивченого матеріалу з опорою на наочність, емоційну пам'ять з поступовим переходом до словесно-логічного запам'ятовування.

Мислення: зменшення обсягу матеріалу, спрощення інформації для засвоєння; навчання застосовувати знання на практиці; поділ складних тем на частини; поступове формування вміння порівнювати, використовувати план, інструкцію, схеми тощо; формування вмінь виділяти різні аспекти предметів і явищ; вчити міркувати вголос про способи та послідовність виконання завдань.

Інтелектуальна сфера: урахування індивідуальної працездатності дитини відповідно до її можливостей; урізноманітнення методів і прийомів навчання; створення умов, які стимулюватимуть учнів до навчання і запобігатимуть виникненню втоми.

Рекомендації щодо умов організації дистанційного навчання дітей з розладами аутистичного спектру

Особливості проявів, рівень здібностей дітей, а також інші характеристики при розладах аутистичного спектру можуть бути у різноманітних комбінаціях, а порушення можуть мати різні ступені тяжкості (від цілковитого занурення у власний світ та відсторонення від оточення до мінімальних аутистичних проявів таких, як: захоплення винятково власними інтересами та значні труднощі під час спілкування, взаємодії з людьми).

Головна особливість інтелектуального розвитку дітей з розладами аутистичного спектру – це здатність виконувати завдання абстрактного характеру і нездатність виконати завдання аналогічної складності з конкретним змістом.

Визначити перешкоди, які заважають дитині адаптуватися до освітнього процесу. З'ясувати характерні для дитини з аутизмом «бар'єри навчання».

Найважливішим елементом організаційних питань навчання є розклад, який оформлюється як серія картинок, фотографій, піктограм (з надписами або без них). Так дитину вчать розуміти зміст розкладу, привчають послідовно виконувати певні завдання. Форматом розкладу може бути альбом або папка з

файлами, де розміщено у певній послідовності малюнки, фотографії, піктограми або надписи.

Візуалізовані правила. Зокрема, правила, що пов'язані з вимогами до учня в закладі освіти. Одні з перших правил, яким треба навчити дитину, – «Стоп», «Спочатку – потім», «Твоя черга – моя черга». При цьому слід враховувати:

– правил має бути не більше п'яти водночас, вони мають бути конкретними, простими, однозначними;

– правила мають бути привабливими (можливо, з гумором, у вигляді віршу тощо);

– правила мають бути змінними, враховувати актуальність розвитку конкретних учнів та усього класного колективу.

Надання консультацій і зразків виконання будь-яких завдань, які дитина вважає занадто важкими для себе.

Поступове збільшення кількості завдань, які потрібно виконати.

Використання візуальних засобів, презентацій предметів.

Сприяння соціальному розвитку і розвитку мовлення.

Рекомендації щодо умов організації дистанційного навчання дітей із затримкою психічного розвитку

Затримка психічного розвитку характеризується як межовий стан між нормою та порушенням розвитку дитини, якому властиві негрубі недоліки інтелектуальної та емоційно-вольової сфери, що виявляються у зниженні навчально-пізнавальної діяльності та соціальної адаптації в цілому. Такий стан визначається як порушення темпу психічного розвитку, коли окремі психічні функції (пам'ять, увага, мислення, емоційно-вольова сфера) відстають від усталених психічних норм даного віку. Якщо по закінченні молодшого шкільного віку залишаються ознаки неповного розвитку психічних функцій, то йдеться про конституціональний інфантізм чи інтелектуальні порушення.

Загальні рекомендації щодо розвитку когнітивної сфери:

– навчальні завдання мають бути спрямовані на розвиток всіх видів сприймання, особливо зорового та слухового, на базі яких розвиваються вищі психічні функції;

– під час навчання необхідно розвивати працездатність, уміння зосереджувати увагу та цілеспрямовано працювати: ставити перед собою мету, усвідомлювати способи її досягнення, адекватно оцінювати результати;

– доцільно розвивати навчальну мотивацію, бажання вчитися, віру дитини у власні можливості;

– розвивати пізнавальну діяльність. Спеціально вчити розрізняти та називати колір, форму, розмір предметів, їх розташування у просторі, застосовувати ці знання практично; виділяти та пояснювати просторові відношення між предметами, використовувати це у практичній діяльності;

– формувати вміння орієнтуватися в сторонах предметів, які знаходяться перед дитиною – визначати орієнтири на аркуші паперу, в альбомі; вміти знаходити верх і низ, правий і лівий бік тощо. Розуміння просторових відношень впливає і на мовленнєвий розвиток дитини;

– формувати вміння працювати за інструкцією, послідовно виконувати завдання. Таку роботу можна проводити під час конструювання, малювання, ліплення. Виготовлення навіть простих фігурок з пластиліну чи глини потребує узгоджених рухів і актів сприймання, аналізу зразка за різними ознаками та відтворення цих ознак у виробі. Крім того, робота з пластичним матеріалом розвиває дрібні рухи кисті руки, що позитивно впливає і на мовленнєву функцію.

Дистанційне навчання не завжди ефективно для дітей з ООП, адже дітям важко висидіти ціле заняття перед комп'ютером. Їм більше підходять традиційні заняття наживо і з елементами гри. Окрім того – це велика праця батьків, які допомагають з проведенням корекційних занять.

На основі вище викладеного можна зробити такий висновок:

1. Дистанційне навчання покликане допомогти в глобальному освітньому просторі, воно виступає як ефективне доповнення традиційних форм освіти, як засіб часткового вирішення її нагальних проблем, зокрема, надає можливість вивчити різні предметні розділи знань, формувати уміння і навички роботи з багатьох навчальних дисциплін.

2. Впровадження елементів дистанційної форми корекційно-розвиткової роботи у діяльність ІРЦ ефективно лише за умови, якщо батьки усвідомлюють, що саме від них залежить психічний стан дитини та організація навчання вдома.

3. Фахівці ІРЦ завжди готові спілкуватися з батьками та дітьми в різний спосіб, надати консультацію чи практичну допомогу.